

YENİ

ŞUBAT/1978²
15 LIRA

Güneş

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ/KURUCUSU YILMAZ GÜNEY

filistin şiiri * zekeriya sertel * lu sun * enver gökçe
emil galip sandalcı * fikret otyam * i. başaran * balaban
ruhi su * elektronik işçileri anlatıyor * **yılmaz'dan mektup var...**

Yılmaz Güney'in
filistin şiirleri
ve mektupları

Sahibi : FATMA BÜTÜN Yazı İşleri Müdürü : ERDEN KIRAL
Abone ve Yazışma Adresi : Cumhuriyet Cd. no: 111/8 Elmadag - İSTANBUL, Tel: 40 15 12
Genel Dağıtım : GA-ME-DA. Dizgi : Osmanlı Matbaası. Baskı : Reyo Basımevi
Abone Bedeli : 1 yıllık 180 lira (12 sayı). Yurtdışı abone bedeli : 360 lira
Son baskı tarihi : 5 Şubat 1978

Kapak : Meksikalı devrimci ressam SIQUEIROS'un bir tablosu

İÇİNDEKİLER :

AYIN SANAT OLAYLARI	2
AÇIKLAMA	3
TONGUÇ	4
KÜRSÜ/EMİL GALİP SANDALCI	5
ELEKTRONİK İŞÇİLERİ ANLATIYOR	6
FİLİSTİN ŞİİRİ/C. ÇANDAR	8
OĞLUMA HİKAYELER/YILMAZ GÜNEY	14
ENVER GÖKÇE/KADRI ÖZTOPÇU	20
EDEBİYAT ve TER/LU SUN	23
KÜLTÜR ALIŞVERİŞİ/FİKRET OTYAM'LA KONUŞMA	24
OTOBÜS FİLMİ İÇİN NE SÖYLEDİLER	28
HALK İÇİN HALKLA BİRLİKTE/ZEKERİYA SERTEL	31
KÖYLÜ ŞAİR İ. BAŞARAN SORUYOR	32
METİN GÜVEN/ŞİİR	35
DÜNDEN BUGÜNE ARAP SINEMASI	36
BALABAN'LA SÖYLEŞİ	38
RUHİ SU İLE DEVRİMCİ MÜZİK ÜZERİNE SÖYLEŞİ	41
KASETÇİLER	42
FARE/HİKAYE/HAŞMET ZEYBEK	43
«ÖZGÜRLÜK SAATİ GELDİ ÇATTI...»	46
YILMAZ'DAN MEKTUP VAR	48

AYIN SANAT OLAYLARI

Filistin Devriminin Yıldönümü İstanbul'da Kutlandı

MC iktidarının son günlerinde Ankara'da yasaklanan Filistin Devriminin 13. yıldönümü, İstanbul Spor ve Sergi Sarayında kalabalık bir kitle ile birlikte kutlandı. 14 Ocak günü yapılan tören çeşitli ilerici sanatçılar katılarak emperyalizme ve siyonizme karşı mücadele eden Filistin Halkı ile dayanışmalarını ifade ettiler. Bu arada çeşitli kişi ve kuruluşların destek mesajları okundu. Ayrıca biri renkli ve Devrimin geçen yılki kutlama törenlerinden görüntüleri içeren iki orta metraj film gösterildi. Diğer filmin konusu ise Kara Eylül olayları idi ve çatışmalarla ilgili görüntülerin Filistinli şehit sinemacı Hani Cevheriye'ye ait olduğu belirtildiğinde seyirciler çok alkışladı. Özellikle Filistin Devrimini konu alan film büyük bir coşku ile karşılandı.

Saz şairleri Abuzer Karakoç ve İTÜ öğrencisi Muhittinden başka Cem Karaca ve Ali Rıza Bınoğa geceye katıldılar. Filistin Şiirleri adlı kitabın çevirmenleri A. Kadir ve Afşar Timuçin de çağrıya koşarak kutlamaya katılanlar arasında idi. Afşar Timuçin Filistin Sanatı ile ilgili bir konuşma yaptı. A. Kadir Filistin şiirleri okudu.

Özgür Filistin Dergisi yöneticileri iki yıl üstüste Spor ve Sergi Sarayında kutlanan Filistin Devrimi yıldönümünün ülkemizde gelenek haline gelmeye başladığını açıkladılar. Geceye FKÖ Enformasyon Bürosundan Abu İbrahim katıldı ve Türkiye Halkının Filistin devrimi ile dayanışma ruhundan etkilendiğini ifade etti.

FAŞİSTLER ŞEHİR TİYATROLARINA BOMBA KOYDU

23 Ocak gecesi Üsküdar Şehir Tiyatrosu kanlı ellerce ağır bir saldırıya uğramıştır. İstanbul Şehir Tiyatroları yönetici ve oyuncular, yazarlar ile sinemacıların hazır bulunduğu bir sanatçı gurubu bombalanan Fatih Şehir Tiyatrosu'nda basın toplantısı düzenlemişlerdir. Toplantıda faşist saldırılar kınanmış ve seyircilerin çekinmeden oyunlara gelebileceği belirtilmiştir..

Öte yandan DİSK genel başkanı Abdullah Baştürk Şehir Tiyatrosu'na gönderdiği mesajda olayları kınamış, tiyatroculara başarılar dilemiştir.

Emekçi kitlelerden yana olan sanat faaliyetlerini bastıracaklarını sananlar, aldanmaktadır.. Devrimci sanat ve edebiyat en geniş yığınların elinde bir silah olacaktır...

Sanatçılar şehir tiyatrosunda yıkıntıların içinde basın toplantısı yaptılar.

«Umut» filmi'nin yoksul arabacısı Cabbar, karısı ve çocukları...

YILMAZ GÜNEY İSVEÇ SİNEMATEK'İNDE

İsveç başkentindeki Stockholm sinematek derneği, Yılmaz Güney'in Umut, Ağır, Endişe ve Zavallılar adlı filmi ile bir hafta düzenlenmiştir. Sanatçının bu yapıtlarının aynı zamanda İsveç televizyonunun gösteri programına alındığı öğrenilmiştir. İsveç'te bulunan bir arkadaşımızın bildirdiğine göre Stockholm'de çalışmalarını sürdüren Tuncel Kurtiz, İsveç radyosunun Türkçe yayın yapan istasyonunda onbeş dakikalık «Yılmaz» programı yapmıştır.

Öte yandan, İsveç'te Yılmaz Güney'in özgürlüğe kavuşması için yoğun kampanya çalışması sürdürülmekte ve dünyanın tüm ilerici sanatçı çevreleri tarafından destek görmektedir.

SİNEMADA SANSÜR KALKIYOR

Kültür Bakanı Ahmet Taner Kışlalı kendisini ziyaret eden Türkiye Sinema Emekçileri Sendikası mensuplarını kabul etti. Sinema sanatçıları, Kültür bakanından sansürün kalkacağına dair söz aldılar!..

TYS ANKARA'DA BİR KİTAP FUARI DÜZENLEDİ

Türkiye Yazarlar Sendikası Ankara'da, Sanatseverler Derneği ile birlikte bir kitap fuarı düzenledi. 15-30 Ocak tarihleri arasında düzenlenen fuarda, sendika üyesi 60 kadar yazarın kitapları sergilendi ve satışa sunuldu. Ayrıca sergi süresince yazarlar, günün belirli saatlerinde okurlarına kitaplarını imzaladılar. Düzenlenen sohbet toplantılarında yazarlar okurlarıyla tartışılar, onların sorularını cevaplandırdılar. Düzenlenen kitap fuarının bir diğer yararı da yazarların okurlarıyla tanışmaları, onların kitapları hakkında eleştirilerini doğrudan doğruya alabilmeleri oldu.

FIRATIN CINLERİ ADLI FİLM BİTTİ

Osman Şahin'in «Fıratın Cinleri» adlı öyküsünden yola çıkarak hazırlanan filmin yönetmenliğini Korhan Yurtsever yapıyor. Senaryo İhsan Yüce'nin. Fırat yöresinde çevrilen bu filmde, Aytaç Arman, Betül Ahçı, Tugay Toksöz, ve İhsan Yüce rol alıyor. Köylülerin toprak mücadelesini anlatan yapıtın müziğini Cahit Berkay düzenlemiş.

*Fıratın Cinleri filminden
bir sahne...*

AÇIKLAMA

Teknik aksaklıklar yüzünden ilk sayımızı geç çıkarmak zorunda kaldık...

Ne var ki, bizi destekleyen mektuplar, dergiyi merak ve heyecanla bekleyen okuyucu kitleleri bize moral gücü verdi. Önümüze çıkan zorlukları yenmede bizlere yardımcı oldu. Elimize ulaşan her mektuptan sonra işe daha bir şevkle sarıldık, hatalarımızdan dersler çıkarmaya çalıştık. Deneysizlikten ötürü ilk anda geliş güzel yürüyen çalışmalarımız, şimdi yerini planlı ve disiplinli çalışmaya bırakıyor...

Birinci sayımızın «Çıkarken» yazısında belirttiğimiz gibi biz işçi ve köylü kitlelerine, öğrencilere, öğretmenlere, yoksul memurlara, geniş halk yığınlarına hizmet edeceğiz. Devrimci kültür ve sanat faaliyetlerinin geniş kitlelere mal edilmesi, onların duygu ve düşüncelerinin yansıtılması esas hedefimiz olacaktır.

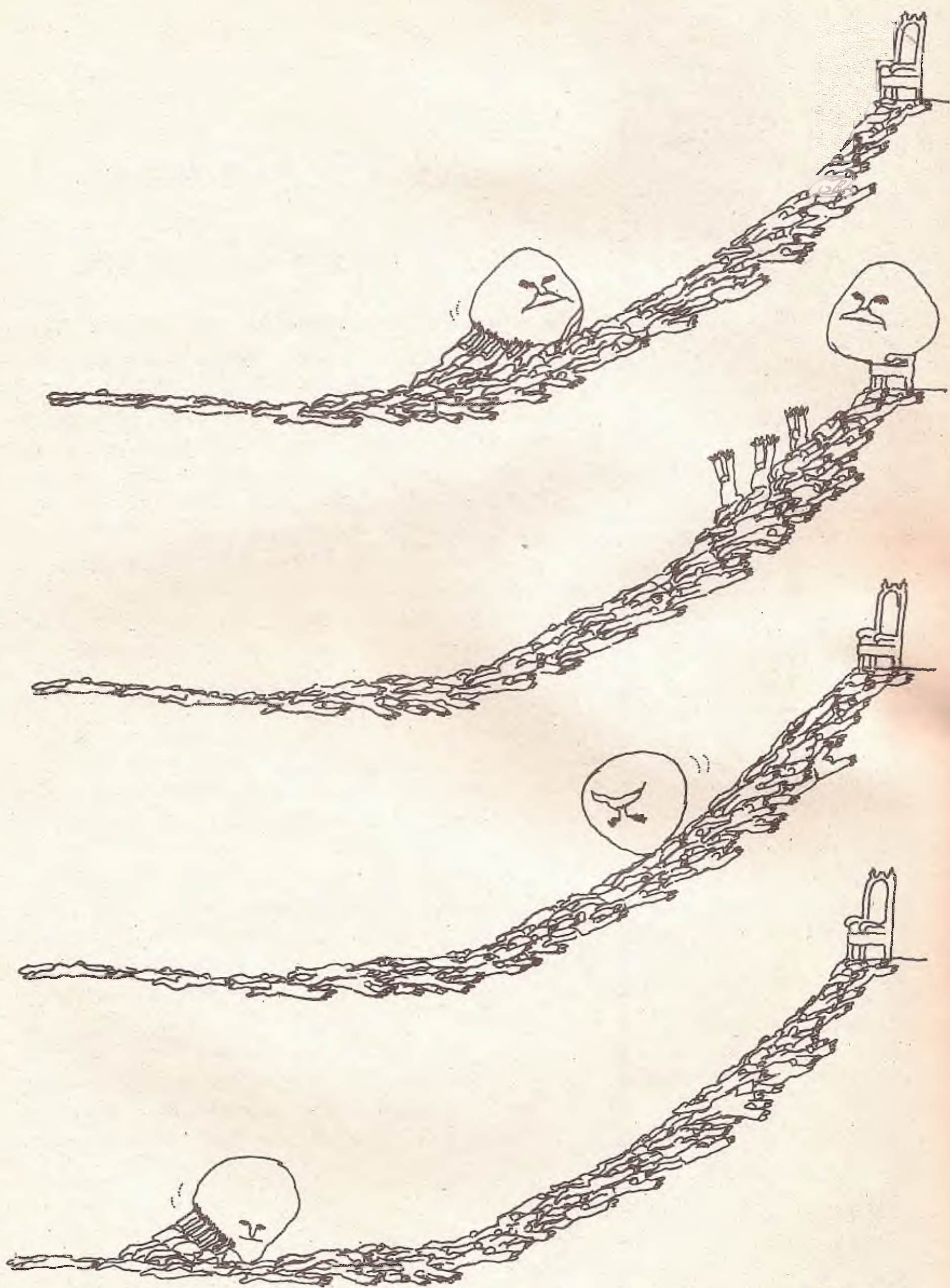
Yurdumuzun dört bir yanından ve yurt dışından işçilerden, köylülerden, halk yığınlarından mektuplar geliyor. Şiir, hikaye, haber gönderiyorlar. Dergimizi dağıtmak istiyorlar. Bu mektupları tek tek değerlendiriyoruz. Gelecek sayımızdan itibaren «Okuyucu Postası» başlığı altında, gelen bu mektupları yayınlayacağız...

Hollanda'nın Amsterdam kentinden Hollandalı çocuklar Yılmaz Güney'e yeni yıl tebrikleri gönderdiler. 12-15 yaşları arasındaki bu çocukların kendi elleri ile özenle hazırladıkları tebrik kartlarını okuyucularımıza duyurmak istedik. İç sayfalarımızda bu konu ile ilgili bir haberimizi ve Yılmaz Güney'in cevabını bulacaksınız.

Dergimizi geniş kitlelere mal etmek zorundayız. En geniş dağıtım olanaklarına kavuşabilmek için çalışmaktayız.

Büyük bir coşkunlukla çalışmalıyız ki, sanat ve kültür alanında yüz çiçek açsın, bin çiçek, on binlerce çiçek açsın...

yeni
Güney

TONGUE

KÜRSÜ/Emil Galip Sandalcı

Ama Onlar...

14 Mayıs 1950'de yurtdışında tozpenbe umut dolu, ağlamıştım. Safca. 27 Mayıs 1960 da ise çok sevinmiştim. Gene de az buçuk sakıngandım: kafamın içinde bir yerlere bir «acaba?» yerleştirmiştim. Haylıymışım. 12 Mart 1971'de - artık yeterince deney sahibiydik - tanılamam duruksamasızdı. «Gelen gideni aratacaklı». Öyle de oldu.

Uzun süreli siyasi eğilimlerimiz bir yana, çeyrek yüzyıldır ilk planda düşlediğimiz ya da ardından düş kırıklığına uğradığımız hep «demok-rasi» idi. Adı vardı, biçimi vardı, yazılışı vardı da kendisi pek yoktu. Sağı solu kopuktu ve ortası oldukça boştu. Üç yıldan beri ise iş bu güdük demokrasimizin durumu - bildiğiniz gibi - rezaletti. Yinelemek gereksiz.

Şimdi, Ocak 78'den bu yana, Ecevit hükümeti kurulalı ve de güven oyu alalı, tüm iç ve Dış sorunlara, Kıbrıs'a, Kita Sahaneliğine, FIR Hattına, silah ambargosuna, döviz darlığına, Dış ticaret ve Bütçe açığına, ABD - NATO - AET ilişkilerine, hava - çevre kirliliğine hatta anarşik olaylara vb. karşın havada bir rahatlık... gönüllerde bir hafiflik... sanki biraz daha gerçek bir demokrasiye yaklaşmışlık... Bu kadarının yetip yetmeyeceği ayrı bir sorun. Kuşkusuz yetmez ve yetmeyecek...

...de bugünlerde MSP'nin düşünce özgürlüğünden, MHP'nin barış ve kardeşlikten, AP'nin politikada ahlaktan sözetmelerini izlemek eğlenceli.

Hep hayret etmişimdir; Sağcı takımının, vatan - millet - sakarya yaygaracılarının, «kahrolsun komünistler» çıkarıcılarının, «ne halt edersek edelim... anti - komünist göründükçe... son kerte de Silahlı Kuvvetler ve Güvenlik Örgütleri arkamızdadır...» inancını muhalefette - ve gerçekten tarafsız, ön yargısız, salt yasalardan yana bir Ordu ve Polislin varlığında - yitirdiklerinde nicesine güçlü, yürekli ve inançlı kalabileceklerini?

Kalabilirlerse!

İnanç yolu özveriden geçer. Çeyrek yüzyıldır seven milliyetçiliğin, gardrop Atatürkçülüğün, «Cenab-ı Hak» sömürçülüğünün dışa dönük şovmenciliğinde ve içe dönük çıkar hesaplılığında, iktidara dayanmanın yukardan aşağı rahatlığın-

da, «sol» a karşı vatan kurtaran aslan pozunda olmanın alışkanlığından sıyrılabilip...

...verebilirlerse!

Bildiğim, şaşacakları ölçüde fire verecekleridir.

Öte yandan, sıkı durun... «eski çoraplarınızı atın... atamazsanız paspas yapın...» ya da açığa alın... uzmanlık kadrosuna atayın... ne yaparsanız yapın yeter ki yer açın... ellerinde «geçmiş hizmet - çekilmiş sıkıntı - kıyılmışlık - katlanmış özveri» faturaları; ceplerinde başarı belgeleri yada tavsiye mektupları «hizmet erbabı» geliyor. Yurt içinden, yurt dışında, seçim bölgelerinden, değişik örgütlerden, parti çevrelerinden, dost - akraba - ahbab ilişkilerinden. Azı işe yarar, çoğu fırsat kollar türünden.

Gerçi tarihimizin hiçbir döneminde «Devlet Kapısı» MC döneminde olduğu kadar değer kazanmamış ve o kadar da değerini yitirmişti. Böylesi ne geçmişte görülmüştür, ne de gelecekte görülebilecektir. Üç yılda belki bir yüzelli bin kadro yağmalanmıştır.

Gene de dar boğazlardan geçişlerde, bunalım dönemlerinde, pabuçların pahalı olduğu sürelerde, yurt dışında uluslararası örgütlerde ülkede olup bitenlere uzaktan «ah-vah» edenler ve tam siperde sessiz büzülenler ve etliye sütlüye değinmeyenler ve ortalıkta görünmeyenler ve kendini unutturanlar ve gölgelikleri seçenler ve nasılsa iktidarın baskısının yanından teğet geçenler ve gerekli yerlerde gerekli kişileri tanıyanlar ve yakalarının rozet taşıyanlar ve kendini iyi yutturanlar ve ağız laf yapanlar ve yüzseksen derece çark eden edenler ve romatizmalarından, böbrek sancılarının sürekli, uğradıkları haksızlıklardan tam sırasında yüksek sesle şikayetçi olanlar ve devlete, millete, memlekete hizmet aşkıyla yanıp tutuşanlar ve eski pıslıklarını ustaca unutturanlar ya da örtüp saklayanlar ve utanmazlar ve dalkavuklar ve kurnazlar ve işbilirler ve palavracılar hizmetlerini sunacaklar yeni iktidarın etekleri dibine. Ve müsteşarlıklara, genel müdürlüklere, yönetim kurulu üyeliklerine, elçiliklere. Ve bu kaçınılmaz, olağandır böylesine geçiş dönemlerinde. Ve iktidar değişmesi havaya atılan para değildir ki, bir yanında «yazı» ötekinde «tura» bulunsun ve tüm bir kokuşmuşluktan birden tam bir temizliğe geçilebilsin.

...anlađık! Öyle olsun.

Ama, kızılı erkekli gencecik kanlı kefenli başı ezik vücudu delik deşik ölenler ya da ölüsü çukurlarda barajlarda morglarda bulunanlar ya da yüzü kalmayan ölüler ya da falakadan işkenceden elektrikten geçenler ya da kolu bacağı kafası sakat kalanlar gözü böbreği dalağı alınanlar ya da kıyasıya dövölüp coplananlar eli ayağı kopanlar ya da aman vermeden havaya uçurulanlar kurşunlananlar ya da panzerlerle ezilenler mezarlarında rahat bırakılmayanlar ya da tutuk evlerinde çürütenler yıllardır çürütülenler ya da boy-nuna yular takıp gezdirilen öğretmenler.

Ama onlar unutulmasın.

*İşçi arkadaşlar,
devrimci kültür ve
sanat üzerine duygu
ve düşüncelerini
anlatan bir oturum
yaptılar. Bu
konuşmalardan
öğrenelim ve dersler
çıkartalım...*

Elektronik İşçileri Anlatıyor...

İŞÇİ TEMSİLCİSİ — Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Nazım Hikmet ve Yılmaz Güney'in roman, hikay, şiir kitaplarını alma olanağınız var mı? Okuyabilme olanağınız var mı? Birde günlük gazeteleri sistemli olarak okuyabiliyor musunuz.

İŞÇİ — Yalnız Nazım Hikmet, Orhan Kemal, Yılmaz Güney'in kitaplarını aldım, paramın yettiği nispette alıyorum. Başka yerlerden kısıntı yapıyorum.

İŞÇİ TEMSİLCİSİ — Biz bu kitapları okuyoruz. Tek başımıza okuduğumuz için, kendi kendimize eleştirisini yapıyoruz. Biz bu kitaplardan ne öğreniyoruz? hoşumuza giden şey ne? gitmeyen şey ne?

İŞÇİ — İşçi sınıfıyla ilgili yahut, bizim halkımızın dertlerini anlatan bir kitap okuyorsun. Bu kitapta kendimizle ilgili bir şey buluyorsak ve aktarış biçimi iyi ise çok hoşumuza gidiyor. Doğru anlatım... Kitaplarda gerçeği görmek istiyorum.

İŞÇİ TEMSİLCİSİ — Bizim kültür ve eğitim seviyemiz belli, ya lise, ya orta, yada ilkokuldan mezunuz. İyi bir öğrenim görmüş aydın gibi kültürel gelişmeleri izleyemiyorsun, zaten 9 saat çalışıyorsun sonra yorgun argın işten dönüyorsun... Okuduğumuz kitapların dili yani anlatış tarzı bizi sıkıyor mu? Anlaşıyor mu? Bir terim, bir kelime, bir cümle zamanla bizi düşündürüyor mu? Bu adam niye böyle yazmış, niye anlaşılır şekilde yazmamış, bu adam bizi gerçekten tanıyor mu? Yoksa tanımıyor mu? Tanımadığı için mi böyle yazmış? Yoksa tanıdığı için mi böyle yazmış?

İŞÇİ — Bu konuda yazarların yazdıkları bu terimler bizleri zaman zaman sıkılmaktadır. Biz-

ler bu kelimelerle, terimlerle karşılaştığımız zaman bilen bir kişiye soruyoruz. Karşılığını, anlamını öğrenmeye çalışıyoruz. Bu terimleri bilmememiz bizim hatamız değildir. Bizim yetiştiriliş tarzımızdan, üstümüzdeki baskıdan veya çevremizin bize verdiği bilgilerin ters oluşundan ileri gelmektedir.

İŞÇİ — Aslında bir kitabı okuyorsam bunu seçerek alıyorum demektir. Bu kitapta benim bilmediğim kelimeler, terimler varsa; anlatış şekli varsa bu adam benim yaşantımı bilmiyor demektir. Eğer benim yaşantımı bilse benim anlayacağım dilde yazar. Kültür seviyemi hesap etmemiş belli bir sınıfa göre yazmış oluyor.

İŞÇİ — Demek ki bazı kitaplarda bizim anlayamayacağımız bir dil kullanılıyor. Bizden uzak oldukları için böyle bir dil kullanmak zorunda kalıyorlar...

İŞÇİ — Gazete yayın organlarında benim özellikle ilgilendiğim sınıfımızın sorunlarına eğilen yazılar dikkatimi çeker...

İŞÇİ TEMSİLCİSİ — Faşist baskılar son günlerde iyice arttı. Biz ilerici bir gazeteyi vapurda, otobüste veya her hangi bir yerde rahatlıkla okumak durumunda mıyız?

İŞÇİ — Hayır, okuyamıyoruz. Taşımadan korkuyoruz. Gazeteyi katlayıp iç cebime koyuyorum.

İŞÇİ — Bunun yanında gazetelerin bulunmaması durumu var. İş dönüşü bayiye uğradığım zaman genellikle aradığım gazeteyi bulamıyorum. Sınıfımızın karşısındakilerin çıkardıkları gazetelerin tirajlarının yükselmesi, bilinç düzeyimizin çok düşük olduğunu gösteriyor.

İŞÇİ — Bu gazetelerin çok kabarık olmasının nedeni onların ellerinde çok büyük imkanların olması... Bunların çok iyi propoganda araçları var. Televizyondur, reklamdır... Maddi yönden çok iyiler...

İŞÇİ — Bazı gazeteler apartman, araba, kol-tuk, ev eşyası dağıtıyor. Yoksul sınıfın o gazeteyi alması zorlanıyor.

İŞÇİ — Bazı gazeteler hazine arazilerini çok ucuza kapatabiliyorlar.. Proleter yayı iyice eğitmek gerekir ki, karşısında olan gazeteleri almasın...

İŞÇİ TEMSİLCİSİ — Politika diye bir gazete var. Şimdilerde bu gazeteyi Maden - İş satın aldı. Ve bizim paramızla çıkıyor bu gazete... Bu gazeteyi alma isteği duyuyor muyuz? Onu okurken bizim düşüncelerimizi aktaran yazılar çoğunlukta mı? Almıyorsak, okumuyorsak niçin almıyoruz? Kaldık ki bizim paramızla çıkan bir gazete...

İŞÇİ — Ben işe başladığım zaman Politika işçi sınıfının gazetesi diye çok ilgimi çekti; hemen aldım, inceledim, fakat fabrikada çalıştığım sürede çok şey öğrendim. En başta işçi sınıfını meselelerini bilmiyordum... Bu gazetenin bir sürü sapmalarla yazdığı şeylerin gerçek olmadığı kesin... Çünkü bunu şimdi anlayabiliyorum. Çünkü işçi sınıfının içerisindeyim. Maden - İş grevindeki olayları ben açıkça, gözümle görebiliyorum... Bir de bunu gazetenin anlatış şekli var bana... Ki revizyonist denilen bir gazete... Bu gazete gerçeği yansıtmıyor. Bu nedenle Politika'yı almıyorum.

İŞÇİ TEMSİLCİSİ — Bu gazete hangi gerçeği yanlış bir şekilde aksettiriyor? Örnek verebilir misin?

İŞÇİ — Meselâ şöyle: Bu gazete Maocular, goşistler şudur ibudur diye —devrimciler içinde bir çok fraksiyonlar var— bunları kabul etmiyor. Devrimci midir?.. fraksiyoner olabilir; bunu kabul etmemekle yanlışsın... Maocu'yu işverenle işbirliği olarak suçluyor...

İŞÇİ — Politika gazetesi konusunda düşüncelerim şudur: İşçi sınıfına bilgi aktarıyorsa da gerçek bir bilgi aktarmıyor. Belli bir sendikanın yayın organı oluyor... Benim okuduğum gazeteler içersinde daha çok Cumhuriyet, Vatan gazeteleridir.

İŞÇİ — Politika gazetesi aldığımızda okuyasım gelmiyor...

İŞÇİ TEMSİLCİSİ — Bizim çalıştığımız yerde birtakım olaylar oldu. Peki bu haberler bu gazetede doğru muydu?

İŞÇİ — Mesela; bizim sendikanın yetki alışıyla ilgili bir haberi vardı. Bizim sendikacıların —ki bizim sendika DISK'tir— söylediklerini kelimesi kelimesine orada, Politika'da buldum. Demek ki gazeteci burada araştırma yapmamış... Demek ki senikacı gitmiş oraya yayınlamış adam... Demek ki buraya eğilmiyor gazete... Bir gazete olarak yerine gidip araştırma yapmıyor, Kendi fraksiyonundan kişiler geliyor

(Sendikacılar) söylüyor tamam... Hemen onu yayınlıyorlar...

İŞÇİ TEMSİLCİSİ — Şimdi ben çok genel bir soru soracağım. Şurada 7-8 kişiyiz. Kimimiz yeni, kimimiz eski işçi. Köyden geldik... Fabrikaya girdik çalışıyoruz. Fabrika bizim düşünce hayatımıza nasıl tesir etti?

İŞÇİ — Bizler köylerden kopmuş gelmişiz buralara kadar. Ekmek davası için... Bizlere her şeyin günah olduğu, fikirlerimize yerleştirildi. Buna dini baskı diyebiliriz.

İŞÇİ — Fabrikalarda toplu çalışma yapılır. Burada, yardımlaşma ve örgütlü mücadeleyi öğrendik. Fabrikalar insani duyguları geliştirir. Bilincimizi yükseltir...

İŞÇİ TEMSİLCİSİ — Ben bir soru daha soracağım. Yılmaz Güney Türkiye'de uzun yıllardan beri bütün halk tarafından sevilen, halkımızın karakterine uyan bir sanatçı... Bizi anlatan bir insan haline geldi. Ben seyrettiğim zaman hakikaten Yılmaz'ı erkek bir adam olarak görüyorum filmde... Bize uyan, bizim özelemlerimizi anlatan bir kişiliği var. Giderek Yılmaz Güney gelişti...

İŞÇİ — Adana yöresini o kadar güzel anlatıyor ki... Umud, Ağıt, Arkadaş, Acı, Baba...

İŞÇİ TEMSİLCİSİ — Biz Yılmaz Güney'in eksikliğini duyuyor muyuz sinemada?

İŞÇİ — Muhakkak...

İŞÇİ — Bu kesin...

İŞÇİ — Kesinlikle, çok büyük eksikliğini duyuyoruz. En kısa zamanda beyaz perdeye dönmesi için dört gözle bekliyoruz. Türk sineması demek Yılmaz Güney demek.. Çünkü halkın yansısını, ezilen sınıfların sorunlarını çok güzel bir şekilde, beyaz perdeye, büyük bir sanat gücüyle aktardığı için kendisine çok çok teşekkür ediyoruz... Ve kendisi şu anda içerde... Kendisine geçmiş olsun diyoruz ve en kısa zamanda tahliye olmasını candan istiyoruz...

İŞÇİ — Türk sinemasında belli bir şey vardır: Zengin adam, fakir kız; fakir adam, zengin adam... Böyle böyle birbirini içeren, takip eden fimler yapıldı. Yılmaz Güney; adam çok değişik filmler getirdi. Ezilen sınıfların ne yapmaları gerektiğini anlatan film yaptı. Zevkle seyre diyorsun... Kendi hayatımızdan bir çok şey var içinde. Yılmaz Güney bir sürü şanssızlıktan sonra içeri girince Türk sineması büyük bir eksiklik içinde kaldı.

İŞÇİ — Yılmaz Güney'in filmleri oynamadığı için sinemaya gitmiyorum!

İŞÇİ — Ben de bunu söylüyorum...

İŞÇİ TEMSİLCİSİ — Peki Yılmaz Güney dışarı çıkarsa film yapmasını istiyor musun?

İŞÇİ — Ben Yılmaz Güney'in yeniden film çalmasını istiyorum.

İŞÇİ — Yılmaz Güney tekrar beyaz perdeye dönsün. Halkına sorunlarını anlatsın.

İŞÇİ — En geniş emekçi yığınlarına sorunlarını aktarsın...

Filistin şiiiri halkın

**ÇEKTİKLERİ ACILAR
ONLARI BİLGE BİR
HALK HALİNE
DÖNÜŞTÜRMÜŞTÜR**

C. ÇANDAR

Bizim kültürümüzde tarihimizin bize miras olarak nice ortak yan vardır Arap kültürüyle. Bu tarihsel ve kültürel bağdır Türkiye halkı ile Arap ulusunu birbirine kardeş yapan; dünyanın bir çok ulusundan daha fazla Arap ulusuyla Türkiye halkını birbirine kaynaştıran.

Cumhuriyet ile birlikte Batılılaşmanın hevesine artan bir biçimde kapılan Türk iktidarları, giderek, onca tarih

sel ve kültürel bağla birbirimize bağlandığımız Arap ulusunu ile de aramıza duvar örmüşlerdir. Oysa, son çeyrek yüzyılın Arap dünyası ulusal kurtuluş savaşlarının ve devrimlerin Arap dünyasıdır ve bu oluşum kültüre de damgasını vurmuştur.

Sınırlarımızın bir kaç saat güneyinde doğan gürbüz, devrimci bir kültürden bu nedenle yoksun ve habersiz kalmıştır Türkiye'de kültür ve

bağrında filizleniyor

Filistin topraklarında bağımsız, demokratik bir devlet kurmak için bitmez tükenmez fedakarlıklar yapan, mücadele veren Filistin'in her şehir ve kasabasına devrimci selamlarımızı yollarız.

sanat ile ilgilenenler. Özellikle son on yıldır büyüyen, gelişen ve etkisi sınırlarının dışına taşan devrimci Filistin kültür ve sanatından bu nedenle pek habersizdir halkımız ve aydınlarımız. Bu konuda iyi niyetli ama az sayıda bir kaç girişimden ibarettir tüm yapıları. Bu yazı çağdaş Arap kültür ve sanatının en seçkin örneği olan Filistin kültür ve sanatı hakkında basit bir tanıtma yazısı olma-

yı amaçlamaktadır.

Filistin kültür ve sanatını iki değişik yanıyla ele almak gereklidir: **1. Genel Arap kültür ve sanatının bir parçası olarak Filistin kültür ve sanatı;** **2. Filistin devriminin ürünü olarak Filistin kültür ve sanatı.**

Arap ulusu yaklaşık 2000 yıldır aynı topraklarda yaşayan ve aynı dili konuşan bir topluluk olarak, hiç kuşkusuz, zengin bir kültür ve sa-

nat birikimine sahiptir. Filistin Arap halkının bu zengin birikimden payını alması kaçınılmazdır. Bu nedenle, Filistin kültür ve sanatının kökleri yüzyılların derinliklerinde yatmaktadır.

Ne var ki, 400 yıllık Osmanlı egemenliği, daha sonra gelen İngiliz manda yönetimi ve nihayet İsrail'in ırkçı-siyonist işgali Filistin kültür ve sanatının özgürce serpilip gelişmesini engelleyici rol oy-

**FİLİSTİN KÜLTÜR VE
SANATININ KÖKLERİ
YÜZYILLARIN
DERİNLİKLERİNDE
YATMAKTADIR.**

İşgal altındaki topraklarda yaşayan ressamlar tarafından yapılan yağlı boya resimlerden

namıştır. Ancak, bir yanıyla bu, bambaşka özellikler taşıyan zengin ve ateşli, derin bir romantizmle bezenen güçlü bir kültür ve sanatın doğuşuna da olanak vermiştir. Filistin devrimi ile ortaya çıkan Filistin kültür ve sanatına. Bu yazının konusu olan da budur.

Arap kültürünün zenginliği ve derinliği ile Filistin devriminin devrimci, coşkun mayası ve Filistin halkının topraklarından sürülmüş olmasının tarifsiz ızdırabı, bunun

tüm halka aşladığı eşsiz yurtseverlik kaynaşmıştır Filistin sanat ve kültüründe.

Resim, heykelticilik, grafik, karikatür, sinema. Sanat ve kültürün tüm öğelerini bulabilirsiniz Filistinlilerde. Çektikleri acılar onları bilge bir halk haline dönüştürmüş ve çıktıklarını silahlı mücadeleyle olduğu kadar insan faaliyetinin vazgeçilmez öğeleri olan yukarıda sıralanan faaliyetlerle de duyurmuşlardır.

İsmail Şammut, Süleyman Mansur, İssam Berd gibi uluslararası değerlerde ressamlar yetiştirmişlerdir. Şehit Gassan Kanafani gibi hikayeciler, Şehit Hani Cevheriyye gibi usta ve mükemmel bir gözlemci olan kameramanlar, Pierre Sadık, Nezir Naba'a, Mona Soudi, Burhan Karkutli gibi grafik sanatının en seçkin temsilcileri arasında rahatlıkla sayılabilecek isimler.

Bunlar gibi onlarca Filistin'li sanatçı vardır aynı değerde. Ancak, Filistin kültür ve sanatı denince bunların hepsinden önce akıllara Filistin şiiri gelir.

Gerçekten, Filistin şiiri Filistin sanatının en gelişmiş biçimidir. Bu bir raslantı değildir. Arapçanın dil olarak zenginliği, insan seslerinin neredeyse tümünü harf haline getirebilme özelliği, şiiri Arap kültürünün en güçlü öğesi haline getirmiştir. Arapçanın ses olarak güçlü, melodik yanı, Arap kültürünün edebî zenginliği ve lirizmi ile birleşince şiir duyguların en kestirmeden, en vurucu ve en güçlü ifade biçimi olarak

ortaya çıkmıştır. Bir de buna Filistin devrimi ile biçimlendiği düşünülürse, bir «atom bombası»ndan da güçlü Filistin şiirini bulursunuz karşınızda. Ve işte bu İsrail yöneticilerini Filistin şairlerini ordulardan da «tehlikeli» olarak görmeye ve ilân etmeye iten neden de budur. Çünkü, şiir, Filistin halkının bilincini besleyen ve ateşleyen bir silah haline gelivermiştir.

Filistinli şairler uluslararası edebî değerde olduklarını ancak 1965'ten sonra yani Filistin silahlı kurtuluş savaşının başlamasından sonra kanıtlayabilmişlerdir. Bir anlamda Filistin şiiri uluslararası arenaya Filistin devriminden sonra çıkmıştır.

Çünkü, Filistin devrimi her Filistinlinin olduğu gibi şairlerin de dünya görüşlerini ve sanat anlayışlarını yeniden biçimlendirmiş ve yeni boyutlar kazandırmıştır.

1965'ten sonra sayısız şair fıskırmıştır Filistin halkı içinden. Filistinli şairleri iki tiptir. Filistin halkı gibi. Biri, işgal altındaki topraklarda yaşayanlar. Yani, Filistin'de yaşayanlar. Diğeri, Filistin topraklarını terke zorlanmış, çoğunlukla Arap ülkelerinde mülteci yaşamı yaşıyorlar.

Bunlardan ikincisi çoğunlukla silahlı mücadele içinde yer alan fedailerdir (Filistinli gerilla savaşçıları). İkinci ise işgali, İsrail'in Siyonist-ırkçı yönetimini her gün yaşayan, her saat, her saniye duyanlardır.

Doğal olarak, Filistin şiirin de ortak olan özellik derin yurtseverlik, Filistin toprağına

bağlılık ve eşsiz ülke sevgisidir. Bunlar Filistin şiirlerinin hemen hepsinin ruhu, canı, kanıdır.

Filistin devrimi bu şuur ve toprak sevgisine yepyeni bir boyut katmıştır: Mücadele azmi ve mutlak zafere olan inançta yatan devrimci iyimserlik.

Tüm şiirlerde anayurdu gaspeden düşmana karşı duyulan hıncı görmek ve Arap edebiyatının vazgeçilmez özelliği olan yiğitliği bulmak mümkündür.

**ŞİİR FİLİSTİN HALKININ
BİLİNCİNİ BESLEYEN
VE ATEŞLEYEN
BİR SİLAH HALİNE
GELİVERMİŞTİR.**

Ressamı işgal altındaki topraklarda yaşıyor...

Şiir bir başka dile çevrilince değerinden ve gücünden büyük ölçüde yitirir. Bununla birlikte, Filistin şiirini daha ya kın tanıyabilmek için çeşitli örnekleri görelim:

İşte, işgal altındaki Filistin'in susturulamayan güçlü şairlerinden biri Semih El-Kasım. Tüm Filistin halkının —içerde ve dışarda yaşayan— tanıdığı ve gururlandığı Semih El-Kasım ve onun dizeleri...

ANNE
Bana acı veriyor anne,
Gözyaşlarına boğulman
Dostlar beni sorduğunda.
Ama ben inanıyorum ki anne,
Yaşamın görkemi
Hapishanemde doğdu
Ve inanıyorum ki
Benim son ziyaretçim
Kör bir yarasa olmayacak
O, gün ışığı olmalı
O, gün ışığı olmalı

Semih El-Kasım'ın lirik sesinden bir örnek daha...
...Öyle olacak ki gelecek o
Susuzluğun intiharından sonra,
Sesimde

sınırsız şaşkınlıklardan bir şey
şarkıda söylendiği gibi bir şey

KARTAL!

Kuşkusuz o gelecek
Çünkü biz ona ulaştık
Ulaştık ölümün zirvesine

İşgal altındaki toprakların Semih El-Kasım'dan başka en tanınmış şairler Fatma Tukan ve Tevfik Ziyad. Tevfik Ziyad Filistin halkının işgal altındaki topraklardaki önderlerinden biri aynı zamanda. Siyonistlerin tüm baskı ve hilelerine rağmen Nasıra (Nazareth) kentinin Belediye Başkanı seçildi. İşte onun şiirlerinden bir örnek:

Tevfik Ziyad

İMKÂNSIZ

Senin için
bir fill iğne deliğinden geçirmek
ya da evrende bir kızarmış balık yakalamak
denizi sürmek
ya da bir timsahı insanlaştırmak
çok daha kolay
baskı ile
yoketmekten
inancımızın pırıldayan ısıltısını
ya da durdurmak yürüyüşümüzü
tek bir adım

Burada kalacağız
Göğsünün üzerinde bir duvar.
Ve boğazında kalacağız
Bir cam parçası,
Bir kaktüs dikenli,
Ve gözlerinde
Harlayan bir ateş.
Burada kalacağız,
Göğsünün üzerinde bir duvar,
Açlığa göğüs gererek,
Aşağılamaya karşı koyarak,
Meydan okuyarak,
Şarkılarımızı söyleyerek,
Sokakları gazabımızla süpürerek
Hapishanelerini gururla doldurarak,

Yeni kuşakları intikam aktararak
Burada kalacağız.
Git öyleyse, iç denizi,

.....

Burada kalacağız buz gibi sınırlarla,
Sınırlarımızda ve yüreklerimizde kızıl cehennemle.
Kayayı sıkacağız gidermek için susuzluğumuzu
Ve açlığı bastıracağız toz toprakla,
Ama ayrılmayacağız.
Burada dökeceğiz kanımızın en değerlisini.
Bir geçmiş
Bir gelecek
Burada bizizdir
Burada yenilmeziz biz.
Onun için sal derinlere, sal derinlere,
Köklerim.

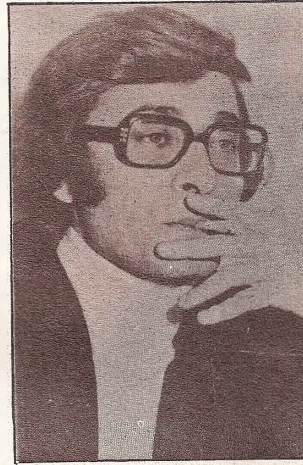
Filistin şiiri dendiği zaman tüm dünyanın duyduğu bir isim vardır. Eski kuşak Filistinli şairlerden biri, ismi Filistin şiiri ile özdeşleşmiş biri Mahmud Derviş. Filistin'deki yaşamını hapisanelerde geçirmiş, bir kaç yıl önce yurdunun dışına sürülmüştür. Şimdi, Beyrut'ta yaşamaktadır. Devrim'e oradan katkıda bulunmaktadır. İşte ünlü şiiri: KAYDET BEN BİR ARABIM

Kaydet, ben bir Arabım...
Kart numaram Elli Bin...
Sekiz çocuğum var...
Dokuzuncusu önümüzdeki yaz geliyor.
Kızdın mı...
Kaydet, ben bir Arabım...
İşçi yoldaşlarla taş keserim...
Kayayı sıkırım...
bir ekmek...
bir kitap...
kazanmak için
sekiz çocuğum...
ama ben merhamet dlenmem...
sığınmam kanadının altına...
kızdın mı...
Kaydet, ben bir Arabım...
bir ismim ben...
bu çılgın dünyada sebatlı...
ama lütfen yaz...
herşeyden öte...
kimseden nefret etmem ben...
kimseyi soymam...
ama aç bırakıldığında...
beni yağmalayanın etini yerim...
açlığımdan sakın...
sakın gazabımdan...

nın «mirastan mahrum» bu kesimi arasından yetişen şairlerin şiirinde onulmaz bir

toprak özlemi yansıtılır. İşte bunlardan biri, Raşit Hüseyin ve şiiri:

Geceyi öğret bana köyümü gösteren rüyaları
getirmeyi unutmasını
Ve öğret rüzgâra tarlalarındaki kaysıların kokusunu
bana taşımayı unutmasını!
Ve göğe de öğret,
yağmur yağdırmayı unutmasını
Ancak, o zaman,
ben de unutabilirim
yurdumu.

Mahmud Derviş

Yurtlarının dışında yaşayan yetenekli yeni kuşak, devrimin ürünü Filistinli şairlerin arasında Fevzi El-Esmer'i, gerilla-şair Sakhr (Kaya)'ı, Mueyyin Bseyso'yu anmak gerek.

Filistin halkının ülkesini kurtarmak için İsrail'e karşı yürüttüğü mücadele üstüste arkadan hançerlenmiştir. 1970'de Ürdün'de, 1975-76'da Lübnan'da yaşanan bu acı günler de Filistin sanatına ve dolayısıyla şiirine yansımıştır. İşte, Lübnan Savaşı'nın destan direnişi Tel-Zaatar Filistin Mültecî Kampı'nın soyulu düşüşünün şiiri. Şairi Mueyyin Eseyso.

TEL ZAATAR'A

Tel zaatar

Duvarların

halkının gazetesi oldu.

Elinde patlayan bomba
bir şiir

Arzularken

yeryüzünün tüm kadınlarının
saç telleri
dokumayı bayrağını

Toprağının altında

patlayan mayın olmak istedi
tüm şiir kitapları

Filistin şiirinin büyük ismi Mahmud Derviş'in ölümsüz dizelerinden başka bir örnek: Bu, sona ermeyen bir düğündür, Sonsuz bir bahçede, Sonsuz bir gecede, Bu, Filistinli düğünüdür: Aşık aşkına kavuşmaz Şehit olmadıkça ya da mirastan mahrum

Filistin halkının yarısından fazlası topraklarının dışına sürülmüşlerdir. Filistin halkı-

oğluma hikayeler

YILMAZ GÜNEY

yazdı

HASLET resimledi

iki

yumurta

Dokuma işçisi İbrahim
işten döndü. Karısı Ayşe
sevinçli bir tavırla dedi ki:
— Gözün aydın... Sana bir
müjdem var. Oğlumuz kavga
etmiş... Bir gözünü şişirmişler.

İbrahim'in hoşuna gitti bu
haber.

— Kimle etmiş? dedi,
sevincini gizlemeden.

— Bilmiyorum... bir türlü
söyletemedim... ağzı çok sıkı

belki sana söyler.

Tek çocuklarıydı Haydar,
yeddi yaşlarındaydı. Bu yıl
başlamıştı okula. İbrahim, hem
sevinci, hem de üzüntüyü... ye-
ni, buruk, mutluluk yayan bir
bileşimle aynı anda yaşadı.
— Keşke baban sağ olsaydı,
ne çok sevinirdi, dedi Ayşe.

Oğlu ilk kez kavga ediyordu
Üstelik ağzı da sıkıydı demek.

Haydar'ın doğduğu gün

animsıyordu İbrahim...
«İslanıyorum, su geliyon»
 demişti karısı, sabaha karşıydı
ebe çağırmaya koşmuştu.
Zaman ne çabuk geçiyor.. yedi
yıl değil sanki, sanki dün...
«Gözünaydın İbrahim, bir
oğlun oldu» demişlerdi.
Buruşuk bir yüz yumuk gözler..
Babası çok mutluydu o gün...
sevinçten ağırıyordu. «Sende
doğduğunda böyleydin
İbrahimim» demişti yaşlı
titrek sesiyle. Acı acı
gülümsemişti sonra. «Evladi
olmayan evlat sevgisi nedir,
anlamaz.» demişti. İbrahim.
babasının sağ olmasını ne
çok istiyordu şimdi.

Haydar'ın bir gözü
morarmıştı... yüzünü
kaçıyordu babasından.
«Gözüne ne oldu oğlum?
dedi.»
«Bir şey olmadı» dedi çocuk
«Adamın gözü
durup dururken şişer mi
babam?»

Haydar yanıtsız bakıyordu.
«Gözün morarmış» dedi.
«Bak üstelik yüzün de
sıyrıklar içinde. Hani
birbirimize hiç yalan
söylemeyecektik?»

Baba oğlunu kucakladı,
havaya kaldırdı. Sevgisini,
sevecenliği kabarmıştı iyice.
Sarıldı oğluna.

«Kır babanın kemiklerini
bakayım. Kır iyice!»
Oğlunun sıkı sıkıya
sarılmasını istediği zamanlar
hep böyle derdi.

Haydar dişlerini sıkarak
bütün gücüyle sarıldı
babasına. İbrahim'de daha
sıcak, daha içten bastırdı
oğlunu bağrına.

«Anlaşılan, gözüne vuran
çocuk senden çok büyük...
kim olduğunu söylemeyecek
misin babana?»

«Bende onun kafasını
kıracağım.» dedi çocuk;
gözleri dolukarak.

«Kimin kafasını
kıracaksın?»

«Ali Rıza'nın...»

«O mu vurdu gözüne?»

«O vurdu.»

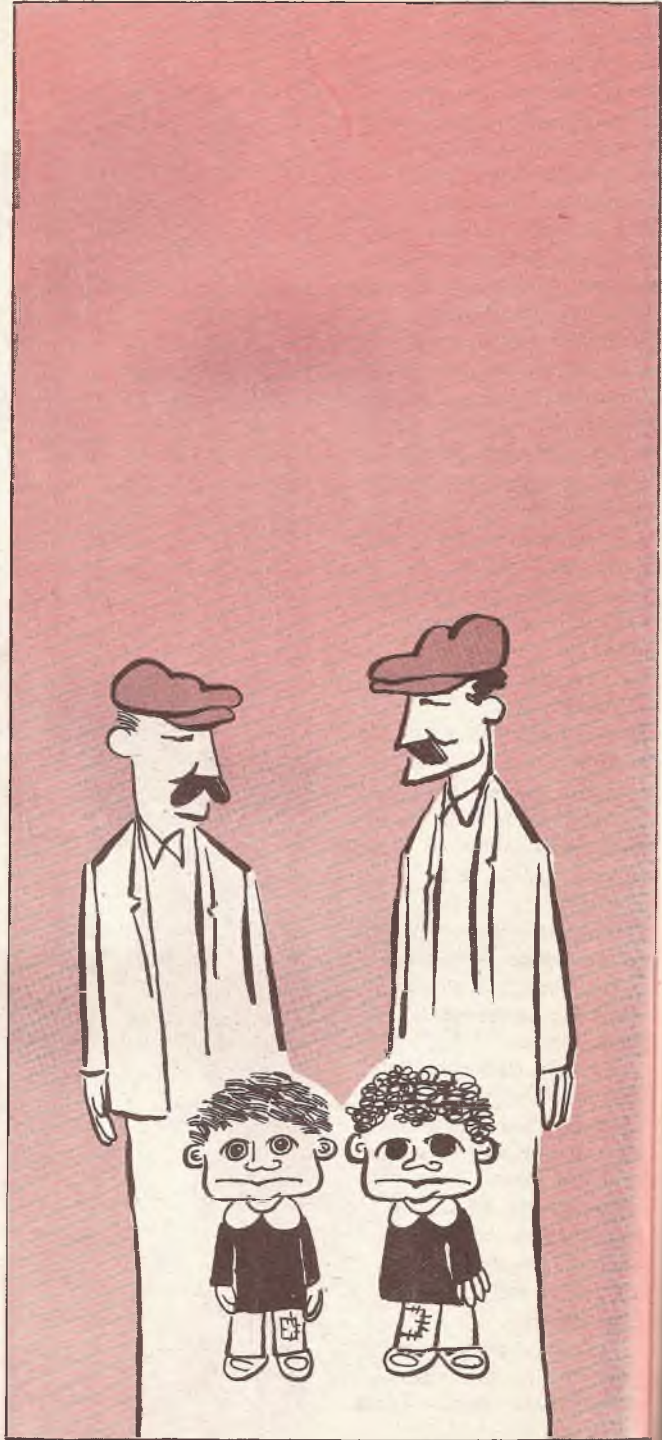
Aynı fabrikada çalıştıkları
İsmail'in ortanca oğluydu Ali
Rıza. O da bu yıl başlamıştı
okula. Kayıtlarını birlikte
yaptırmışlardı.

İbrahim, yıllar öncesini...
babasının tütün kokulu
yanağını... çocukluk günlerini
hüzünle anımsıyordu.
Oğlunun ince yüzünü, acılı
gözlerini dolduran duyguları
duyarlıkla kavnyordu.

«Onu döv baba» dedi
çocuk. «O benim gözümü
şışirdi, sende onun kafasını
kır!»

Baba oğlunu sevecen,
sıcak... sardı yeniden...
yanağını yanağına bastırdı.
Kerevete oturdu, oğlunu
kucağından indirmeden.

«Şimdi beni iyi dinle
güzel oğlum» dedi. «Bir
zamanlar bende çocukdum.
Beş-altı yaşlarında ya vardım
ya yoktum. Köyde
oturuyorduk o zamanlar. Bir
gün, ben yaşlarda bir
çocukla köküç (*) oynarken
nedenini şimdi
hatırlayamıyorum, kavga
ettik. Çocuğun elinde o an,
bak bunu iyi hatırlıyorum,
erik dalından bir köküç vardı
bir vuruşta kafamı kırdı.
Kırdı ve kaçtı. Ben ağlaya
ağlaya eve gittim. Amacım
neydi biliyor musun? O
çocuğu babama şikayet
etmekti; çocuğu iyice dövsün
diye. Neyse babam kafamın
kanlar içinde olduğunu
görünce telaşla koştu. önce,
anam da koştu, kafama
baktılar. «Kim kırdıysa iyi

kırmamış. Bir şey yok» dedi anam, bir bezle kanları silip kafamı sararken, ben olanı biteni biraz da abartarak anlattım. Hem ağlıyorum, hem de anlatıyorum. Babam kaşlarını çattı, «Ben şimdi gösteririm o delleğe» dedi. «Benim oğlumu nasıl döşerlermiş» diye söylendi. Anama da, «avrat, sen

ocağı yak, tavayı hazırla, ben hemen şimdi gelirim» dedi ve gitti. Anam beni bıraktı telaşla ocağı hazırlamaya koyuldu. O zaman gaz ocağı tüp gaz falan yoktu bizim köyde. Evlerin önünde çamurdan yapma ocaklar vardı. Şimdi, babam o kızgınlıkla çocuğu aramaya gittiğine göre, çocuğu

yakalayacaktı. Yakalayınca ne yapacaktı, bir güzel dövecekti. Belki diyordum kafasını da kıracaktı, böyle diyordum o günkü kafamla. Anamda ocağı yaktığına, tavayı hazırladığına göre, tamam diyordum, babam çocuğu dövecek, kafasını da kıracak... sonra eve getirecekti. Anamla çocuğun ellerini, kafamı kıran ellerini tavaya sokup bir güzel yıkayacak. Böyle değilse niye yaktı ocağı diyordum. Bu ara, kafamı kıran çocuğun feryadını duydum. Tamam diyordum, tamam, babam dövüyor oğlanı, Sevinçle avlumuzun önüne çıktım, gördüm ki, babam, o koca adam, düşmüş çocuğun peşine «kaçma lan, kaçma bir şey yapmayacağım» diyor, çocuk kaçıyor, babam kovalıyor. Derken babam yakaladı çocuğu. Ben ha vurdu ha vuracak diye beklerken, baktım ki babam çocuğu şapur şupur öpüyor, havalara atıp kapıyor... Şaşırmıştım. Anama baktım. O ne! o da gülmüyor mu... Üstelik sevinçli. Türkü söyleyerek ocağın üzerine tava koyuyordu, yağ koyuyordu. Acaba çocuğu tavaya mı atacaktı anam derken, türkü söylemesine anlam veremiyordum. Belki de çocuğu ürkütmemek için böyle davranıyorlardı. Evet diyordum şeytanca, çocuğu ürkütmemek için başam onu öpüyor, seviyor... anam da türkü söylüyor. Babam çocuğu eve getirirken anam koştı bu sefer tava ocakta kaptı babamın kucağından, başladı çapur, şupur öpmeye... Bir de sözler...

«Vay senin kafa kıran ellerine
kurban olayım..» vay falan
filan. Sözün kısası oğlum,
ben çocuğu dövecekler
tavaya atacaklar falan
derken, tavaya iki yumurta
kırdı anam, yufka ekmek
getirdi, kuru incir getirdi bir
yanında anam, bir yanında
babam çocuğu oturtular
yumurtanın başına. Çocuk da

ben de iyice şaşırmiştık.
Başladım ben ağlamaya.
Dedim ki, «Hem benim
kafamı kırsın hem de ona
yumurta yedirin hal.. ben de
yumurta isterim, kuru incir
isterim.» Babam beni
kucağına aldı, dedi ki: «Bak
oğlum, bu çocuk senin
düşmanın değil ki, arkadaşın
O da bizim gibi bir baldırı

çılbağın oğlu, Oyun içinde böyle şeyler olur. Sonra bizim bir adağımız vardı. Ananla dedik ki sen doğduğunda, oğlumuz yaşarsa büyürse, kavga ederse böyle birgün görürsek, her kim ki onun kafasını kırar, ona iki yumurta yedirelim, dedik. Çok şükür yaradana ki bize bu günü gösterdi. Sen büyüdün oğlum. Kavga edecek çağa değdin... Babam bana böyle dediymiş işte. Şimdi babamın söylediklerini daha iyi anlıyorum Haydarım. Şimdi anlıyorum ki, sende büyüdün oğlum. Bak kavga edecek çağa geldin. Bir ana baba için ne güzel bir şeydir bu bilsen... Sen de bir gün çocuk sahibi olacaksın, baba olacaksın, sende benim gibi o zaman belki daha iyi anlayacaksın.

Ali Rıza senin arkadaşın oğlum. O da senin gibi bir işçinin çocuğu; İsmail'in oğlu. İsmail benim arkadaşım, Ali Rıza'da senin arkadaşın. Şimdi gidip İsmail'e sorsak, desek ki, yahu İsmail, söyle bize: Bizim Haydar'ı mı çok seven yoksa oğlun Ali Rıza'yı mı? Eminim ki, en az oğlu Ali Rıza kadar sever seni İsmail Bende Ali Rıza'yı en az senin kadar severim aslan oğlum. Sizler, böyle ufak tefek şeylerle birbirinize kin tutmamalısınız, sizler dost olmalısınız.

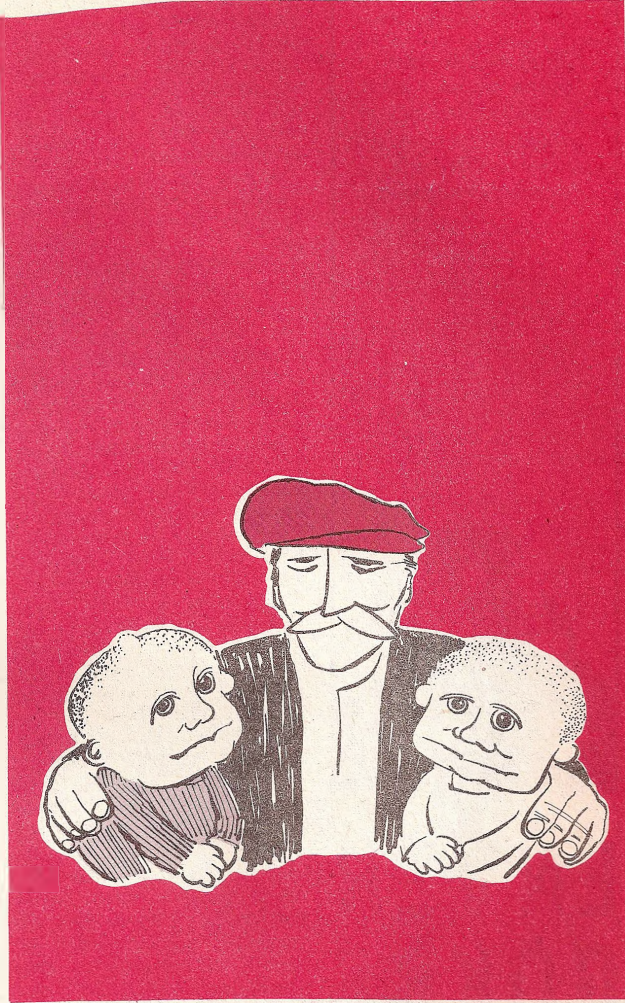
«Ama o benim gözüme vurdu baba.»

«Vursun babam... n'olur... geçer...»

Ayşe seslendi.

«İbrahim» dedi «gördün mü, İsmailler geliyor.»

İbrahim doğruldu.

Pencerenin, kucığında küçük çocuğuyla İsmail'in karsısını ve Ali Rıza'nın geldiklerini gördü. Ali Rıza'nın çekingenliğini uzaktan seçebiliyordu İbrahim. İsmail gülüyordu.

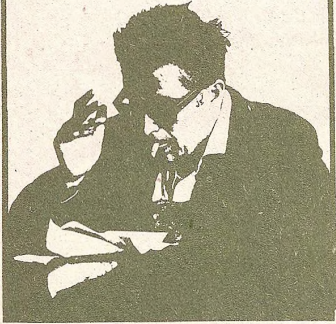
İbrahim, acılı bir duyurlukla babasını anımsıyordu. Sağ olsaydı babası torunun kavga ettiğini görseydi.

Kansına seslendi:

«Ayşe!» dedi «Ocağı yak! iki yumurta kır tavaya.»

* KÖKÜÇ : Ucu sivriltilmiş 30 - 35 cm. uzunluğunda avucun kavrayacağı kalınlıkta sopa biçiminde ince dallardan kesilmiş bir oyun aracı. Bu oyun daha çok köylerde, kışın çocukların ve gençlerin oynadığı bir oyun idi. Köküç toprağa fırlatılarak saplanır. Diğer oyuncular, köküçlerini, daha önce saplanan köküçleri devirmek amacıyla toprağa saplarlar.

Onun şiirinin gün ışığına çıkması genç kuşak şairlerinin şiir anlayışlarını olumlu yönde etkileyecek önemli bir olgudur.

ENVER GÖKÇE

Kadri ÖZTOPÇU

Önce Dost Dost İle Kavga, ardından da Panzerler Üstümüze Kalkar adlı yapıtlarının yayınlanmasıyla Enver Gökçe şiiri de devrimci şiirimizin önemli yapıtaşlarından biri olarak gerek edebiyatımızdaki gerekse okur gözündeki yerini somut olarak belirledi.

Bu durum başlıca iki nedenle son derece önemli. Birincisi, onun şiirinin günışığına çıkması

gençkuşak şairlerinin şiir anlayışlarını olumlu yönde etkileyecek önemli bir olgu. İkincisi ise, uzunca bir süre devrimci şiir dünyamızın köşebaşlarını tutmuş, dergi sayfalarını popülist şiirleriyle doldurmuş şairlerin saltanatlarını sona erdirmiştir...

Biz bu yazımızda Gökçe'nin şiirlerine yazıldıkları dönemler açısından yaklaşmaya çalışacağız.

Enver Gökçe, ilk şiirlerini 1943 - 1948 yılları arasında çeşitli dergilerde yayınladı. O dönemde faşist barbarlık dünyayı kana ve ateşe boğmuş, tüm insani değerleri tehdit ediyordu. Dünya'da ikinci paylaşım savaşı sürerken, savaşa katılmamış olan Türkiye'de de faşizm rüzgârı olanca şiddetiyle esliyordu. Devrimci düşünce, devrimci kültür ve sanat ağır baskılar altındaydı.

Bu durumun bir yansıması olarak sanat edebiyat alanında 1940 - 1950 şiirini oluşturan başlıca iki küme yer alıyordu. Bunlardan birinci kümedekiler Orhan Veli ve arkadaşlarının oluşturduğu Garipçilerdi. Bunlar küçük burjuva sanat anlayışının temsilcisiydiler. Şiirlerinde faşizme hizmet etmiyorlardı ama, ona karşı koymak gibi bir kaygıları da yoktu. Bu da doğal olarak onların geniş halk yığınlarından kopmaları sonucunu doğuruyordu.

İkinci kümeyi oluşturan şairler ise her türlü baskıyı göğüsleyerek faşist teröre karşı direnme şiirleri yazıyorlardı. Toplumsal sorunların üstüne gidiyor, devrimci çözüm yolunu gösteriyorlardı.

İşte yazdıkları şiirleriyle tüm dünya halklarının yanında mücadeleci bir ruhla yeralan ve daha sonra edebiyatımızda 1940 devrimci kuşağı adıyla anılacak olan bu şairlerden biri de Enver Gökçe idi.

Gerçekten de Gökçe'nin 1940 - 1948 yılları arasında yayınlanan şiirlerinin temel özelliği, bu şiirlerin anti-faşist bir niteliğe sahip oluşudur. Bu nitelik, onun şiirlerini bükülmez bir yığıllığın, ne istediğini bilen bir mücadeleciğin, kitlelere, kitlelerin dev-

rimci gücüne güvenin ve güzel mutlu bir geleceğe inancın haykırın sesi haline getirmiştir.

Onun şiirlerindeki yığıllığın, mücadeleciğin, güzel bir gelecek inancının kaynağı; bütün değerlerin yaratıcısı olan işçiler, köylüler, bütün emekçilerdir. Onların arasında yaşamış, dertlerini, türkülerini bölüşmüştür. Onlara kanı kaynamaktadır.

«Çılgıklar getirdim

Üzümleriyle beraber çürür gibi düşen

İnsanlarımdan.

Sıcak tuzsuz gevreklerinizi

yemişim

Alaca karanlıkta... Bucalı

işçilerim.

Unutur muyum seni

Derdini, ekmeğini bölüştüğüm

Türküleriyle bizi ağlatan

memleketimi»

Bu yüzdendir ki, Enver Gökçe'nin şiirlerinde bir kısım halk dalkavuşu şairlerde görülen popülizmin zerresine rastlanmaz. O, duyarlılığını yaşantısından alır. Başka bir deyişle, şiirini yazmak istediği sınıfa dışardan bakmaz. Aksine ömrünün her dakikasıyla işçi-köylü kitlelerinin içindedir. Onların mücadelesini kendi mücadelesi bellemiştir. Ön saflardadır. Ve yine tam da bu nedenle mücadeleyi şiirleştirirken slogana, yapay sözcüklere yaslanmaz. Dizeleri canlı ve diridir. Gürül, gürül okunur. Konuşur gibi. Çünkü halkın bağrından çıkan binlerce türkü onun şiirleri için bitmez tükenmez birer kaynaktır. Şiirleri bir ucuyla bu türkülere, bir ucuyla da onların gerçek sahiplerine, halka bağlıdır. Söyleyişle halkına yakındır Enver Gökçe. Onlardan biridir. Dahası, halktır. Onun gibi söylemek, onun tarafından anlaşılacak ister. Bu nedenle de şiirini oluştururken önce kitlelerin öğrencisi olmuştur. Sonra da devrimci düşüncenin halkın kavrayabileceği bir yalnızlıkta kavranabilmesi için şiirini silah gibi kullanarak ve bu silahı da, kullandığı dil ve biçim yoluyla yabancı düşürmeyecek ve onlara somut hedefler

göstererek halkın öğretmeni olmayı başarmıştır.

«Gel günlerim gel de dol
Gel Aydınım, İzmirim
Gel aslanım Mamaktan
Erzincandan, Kemahtan
Düşmanlar selam ister
Gözden, gezden, arpacıktan»

Şurası gözden kaçırılmamalı ki Gökçe'nin bu yönelişi nicelerinin yaptığı gibi taklitçi, biçimci bir yöneliş değildir. O, halkımızın şiir alanındaki birikimini devrimci dünya görüşünün ışığında değerlendirdi. Özümler ve gerçek bir senteze ulaşır. Bu başarısını da «halkla göbek bağı» kurabilmiş olmasına bağlar ve bir konuşmasında;

«Sanatçı ne körü körüne bir halk hayranlığına, dalkavukluğuna, kuyrukçuluğuna kapılmalı ne de ona tepeden bakmalıdır. Halkın sınıflardan oluştuğu unutulmamalı ve halka ışık tutacak bir sanat yapmanın yolunun, devrimci sınıfları sömürü çarkından kurtaracak bilimsel öğretinin iyi ve doğru kavranmasından ve bu uğurda mücadele verilmesinden geçeceği bilinmeli.» (Milliyet Sanat Dergisi, sayı 238, Tahir Abacı ile konuş-

ma) derken, başka bir konuşmasında soruna değişik açıdan yaklaşarak dersler çıkarılması gereken bir açıklık kazandırır:

«Gelenekten her zaman için yararlanılabilir. Kimi ozanların bu deneylerde başarısızlığa uğramaları, sanırım onların halkla göbek bağı kuramamış olmalarından ileri gelmektedir. Türkünün yada ağıtın halk yaşamı içerisindeki yerini ve işlevini bilmeyenler, bunlardan yararlanarak, ortaya gerçek sentezler koyamazlar. Dünya görüşleri ne kadar olumlu olursa olsun, birer özentiden öteye gitmez çabaları» (Dost Dost İle Kavga 1. basım)

Enver Gökçe şiirinin bir önemli özeliği de, şiirde ortaya konan sorunların yaşanan gerçekliğin en canalıcı noktalarından seçilmiş olması. Bu da şiirin dünya görüşünün ülkesinin koşullarıyla doğru bir biçimde kaynaştırmış olmasından ileri geliyor. Gerçektende yarı-feodal ülkemizdeki bu iktisadi yapının ortaya çıkardığı sorunlar bütün açıklığıyla gözler önüne seriliyor. Topraksız bırakılan, yerinden yurdundan edilen ama bir ayağıyla köyüne, geleneklerine bağlı kalan insanların dramı O'nun şiirlerinde en güzel ifadesini bulmaktadır.

«Gidiyorlar.

Atları, terkileri

Gögüslerinde gümüş köstekleri yoktur.

Gidiyorlar

Başı açık, yalın ayak, arda arkasına

Ümitten gayrı ekmekleri yoktur

İnsanlar gidiyorlar

Gurbete

Şehire

Kâra

Sen bir efkar gelmişte ağlıyorsun»

Yazımızın başında Gökçe şiirinin temel özelliğini belirtirken bu şiirlerin anti-faşist bir özü ortaya koyan şiirler olduğunu belirtmiştik. Bu O'nun şiirini kalıcı ve yüksek bir duyarlılıkla okunur kılan başlıca özelliktir gerçekten de.

Şunu da belirtelim ki Gökçe faşizmi bir kader olarak görmez. Okurun da böyle bir yanılgıya, bu yanılgının sonucu olarak da pasifizme düşmesini önlemeye çalışır ve büyük bir inançla haykırır :

«Açmaz - Açmaz - Deme - Bu
- Nar Çiçeği. - Açacaktır - Elbet
- Bizim Caddelerimizde de -
Bayram - Olacak - Halkın - Üstüne - Böyle - Kalksada - Faşist
- Nanitular - Namert - Ellerdir -

Enver Gökçe'nin
şiiri yeniden
yükseliyor...

En - Sonda - Bir - Bir - Kırılacak»

İkinci kitabında yaptığımız bu alıntıdan da anlaşılacağı gibi, Enver Gökçe, faşizme karşı direnme tavrını bu yapıtında da sürdürmektedir. Panzerler Üstümüze Kalkar adlı bu yapıtını oluşturan 22 parçalık destanında şair, hem geçmiş olaylardan hemde bu günlerin olaylarından kaynaklanmaktadır. Bir bakıma bu yapıt Türkiye halkının 1940'lerden buyana çektiği çilelerden, verdiği mücadelelerden bir kesittir. 1940'lerden 1970'lere tarihidir halkın. Bu yapıtta İkinci Paylaşım Savaşının, Tek parti - Tek şef döneminin acıları ve yoksulluğu vardır:

«Dut - Kurusu - Süpürge - Tohumu - Yediğimiz - Bir - Godik - Arpa - Uğruna - Sivas - Kapılarından - Çevrildiğimiz - Günleri - Dehledik.»

Ardından Kore'de kırılan halkımızın acısı ağıtlaştırılır.

«Kore - Dağlarında - Tabakam - Kaldı»

Sonra daha yakın günlere gelinir. 1970'lerin Türkiye'sine:

«Bu - Terazı - Bu - Ülker - Tanıktırlar - Geçtiğinizi - Gör-düler - Hışımıla - Ve - Doludiz-

gin - Bu - Kalles - Düzensi - Gecedem»

Ya da :

«Ve - Şahin Aydın - Kerim Yaman - Böyle - Düşüyorsa - Bir - Bir - İnsan - Daha - Özgür - Olsun - Diyedir.»

Enver Gökçe bu ikinci yapıtında yeni bir biçim denemiş şiirinin tek sözcüklü dizelerden oluşturmuş. Gerçi bu O'nun şiirinde bütünüyle yeni, apayrı bir şey değil. Kullandığı bu biçimin ilk filizlerini eski şiirlerinde bulmak mümkün. Buna Dost Dost İlle Kavgadaki Turan Emeksiz adlı şiirinin son bölümünü örnek verebiliriz.

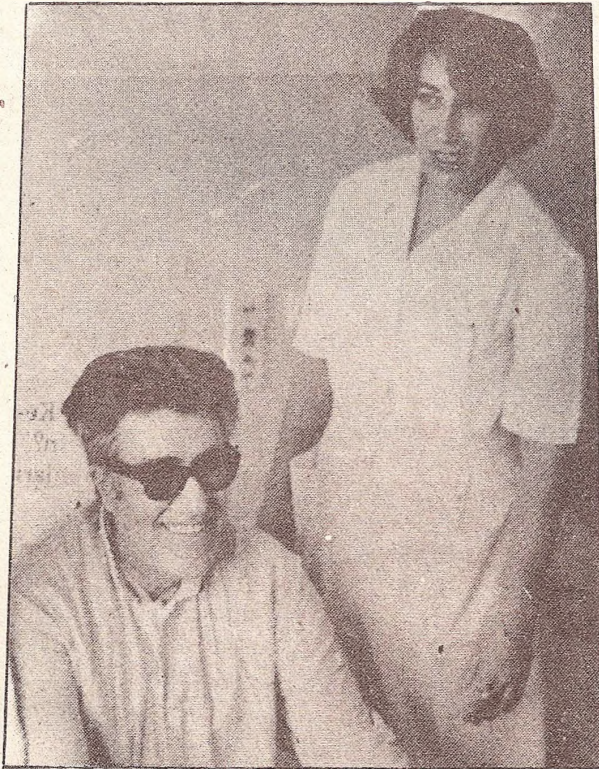
«28 - Nisanda - Yavru - Hey - Ham - Meyveyi - Kopardılar - Dahndan»

Bu biçim kendisinin de belirttiği gibi şiirini daha yalınlaştırmakta daha kolay anlaşılır kılmaktadır.

Toparlarsak :

Enver Gökçe sanatını halkının kurtuluşu yolunda bir silah olarak kullanan, bu uğurda nice acılardan geçmiş, ama yılmamış, aksine daha yüksek sesle haykırması bir şairimizdir.

O, alıcı bir kuş gibi yükseklerden döne döne inmektedir düşmanın iman tahtasına...

E. Gökçe'nin damarlarında uzun süreden beri sürmekte olan bir rahatsızlık nedeniyle yurt dışında tedavisi zorunlu oldu.

KÜLLİ TOPRAKSIZ VE HORLANMIŞ

Bu
Sular
Döner
Ha
Döner
Karasu
Murat
Çemişgezek
Engü
Ve
Miran
Döner.
Ha
Döner.
Ağaçları
Toprak
Damları
Ve
İnsanlarıyla
Miran
Çayı
Bizim
Çayımız
Patlar
Çanakçı
Dağlarından
Ve
Gözesinden
Kökler
Ağaçlar
Derin
Yarlar
Arasından
Kıvrılarak
Düşer
Aşağılara
Belki
Bin
Yıldan
Fazla
Sular
Cefalı
Topraklarımızı

Lu Sun

EDEBİYAT ve TER

Lu Sun'un geçen sayımızda yayınlanan konuşması tartışmalara yol açtı. Dergiye gelen bazı eleştiriler, Lu Sun'un sanata önem vermediği konusunda birleşiyor. Bu görüş doğru değildir. Onun bu konuşmayı yaptığı yıllarda, Çin'de devrimci bir dönem yaşıyordu, ve silahlı mücadelenin yükseldiği bu dönemde dört duvar arasında edebiyat yapma anlayışı kitleleri pasifize etme durumundaydı. Bizde bunu belirtmek için «Devrimci bir dönemin edebiyatı» başlığını kullanmıştık.

İlerki sayılarımızda Lu Sun'un sanat ve edebiyat üzerine öteki yazılarını da yayınlıyacağız...

Çeviren: İsmail KAPLAN

Edebiyat dersleri veren bir Şanghaylı profesör, edebiyatın, kalıcı olması için, ebedi insan özelliklerini anlatmasının gerekli olduğunu söylüyor. Örneğin İngiltere'de Şekspir ve diğer bir kaç yazar, ebedi insan tabiatını anlattılar ve bu gün hala okunuyorlar. Öbür yazarlar ise böyle yapmadıkları için eserleri yok olup gitti.

Hani, «anlattıkça şaşkınlığımı artırıyorsun» derler ya, bu da tıpkı öyle bir durum. Bir çok eski İngiliz eserinin kaybolmuş olduğunu tahmin ediyordum ama, bunu, ebedi insan tabiatını anlatmamış olmalarına bağlamak hiç aklıma gelmemişti. Gerçi şimdi bunu öğrendim, ama bu eserler yok olduğuna göre, profesörün bu eserleri nasıl okuduğunu ve hiçbirinin ebedi insan özelliklerini anlatmadığından nasıl bu kadar emin olabildiğini bir türlü çıkarmadım.

Yaşayan edebiyat iyidir, kaybolan edebiyat kötüdür. «Gök kubbenin altında ne varsa» ele geçiren kimse kraldır, geçiremeyen ise haydut. Çin Tarih Teorisinin Çin Edebiyat Teorisine de uygulanacağını söylemeyin bana sakın!

Peki, insan tabiatının hiç değişmediği doğru mudur?

İnsanımı maymun, maymun-insan, ilkel-insan, eski-insan, geleceğin insanı... Eğer canlı varlıklar gerçekten evrilebiliyorlarsa, insan tabiatı da değişmeden kalamaz. Maymun-insan şöyle dursun, ilkel insanın bile duygularını tahmin edebileceğimizden kuşkuluyum ben. Aynı şekilde, geleceğin insanları da bizi muhtemelen anlamayacaklardır. Ebedi insan tabiatı hakkında

yazmak gerçekten zor bir iştir.

Örneğin, terlemeyi ele alalım. Sanırım uzak geçmişte insanlar terliyorlardı, bugün de terliyorlar ve ilerde bir süre daha terleyecekler. Bu yüzden, terlemeye az çok «ebedi» bir insan özelliği gözüyle bakılabilir. Ama «zarif» genç hanımların teri mis gibidir, «öküzden farksız» işçilerin teri ise berbat berbat kokar. Eğer bir yazar, kendisine ölümsüz bir ün kazandıracak kalıcı eserler yazmak isterse, hangisi daha iyidir: mis kokulu teri anlatmak mı berbat kokulu teri anlatmak mı? Bu sorun çözülmedikçe, bir yazarın edebiyat tarihlerindeki yeri «büyük bir tehlikeye düşecektir».

İşittiğime göre, örneğin İngiltere'de, ilk romanların çoğu hanımlar için yazılıyordu; bu yüzden, tabiatıyla, mis kokulu ter hakim durumdaydı. Gelgelelim, ondokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru, Rus edebiyatının etkisiyle, berbat ter kokuları ortalığa epeyce yayıldı. Bunlardan hangisinin daha kalıcı olacağını söylemek için ise henüz pek erken sayılır.

Çin'de, Taoistlerin Tao hakkında çektikleri nutukları ya da eleştirmenlerin edebiyat hakkında çektikleri nutukları ya da eleştirmenlerin edebiyat hakkındaki açıklamalarını dinlemek tüylerinizi diken diken etmeye yeter: bu durumda kim terlemeye cesaret edebilir? Ama belki de Çinliler'in ebedi insan tabiatı budur.

23 Aralık 1927
Chinese Literature,
sayı 9, Eylül 1972

FIKRET OTYAM'LA KONUŞMA

KÜLTÜR ALİŞVERİŞİ

*Fikret Otyam'ın
Amasya'da çektiği
fotoğraflardan bir
örnek.*

1 — Son olarak Yemen röportajınız yayınlandı. Aynı zamanda Anadolu'yu, özellikle Güney Doğu'yu çok gezmiş bir kişisiniz. Arap ve Orta Doğu kültürü ile olan alışverişimizi ne şekilde değerlendiriyorsunuz?

1 — Ne yaptık dört yüz yıl Yemen illerinde? Yaman meraklanırdım bu toprakları görmek için. Babam da uzun yıllar kalmış Yemen'de, anamın babası da. Anam orada doğmuş, yurda dönerken bacısını bırakmamış İngiliz'ler. Gidip teyzemi aradım, bulamadım, dediklerine bakılırsa orada kalan Türkler, onbeş yıl önce ölmüş! «Adı Yemen'dir» adlı röportajımın bir bölümü gazetemde yayınlandı. Elimde daha yığınla belge ve not var, Adı Yemen'dir'i hemen kitap olarak hazırlaya çağım yakında.

Bundan üç dört yıl önce Irak'a gittim. Arap dünyasının ünlü şairlerinden Cevahi-

ri ile tanıştım, Nazım Hikmet'in yakın dostlarından Beyatî ile Nazım usta'dan konuştuk. Orada çok iyi resim ustaları gördüm, onların yapıtlarının ülkemizde de görülmesi için uğraş verdim ve seçme bir sergi önceki yıl gösterildi ülkemizde.

Arap ve Orta Doğu kültürü ile alışverişimizin eski dönemlerini bir yana bırakırsak, şimdileri böyle bir alışveriş yok. Şimdileri sadece kolera alışverişini içindeyiz!

Biz, çağımızda değil kültür alışverişini, ekonomik ilişkilerimizi bile doğru dürüst kuramamışız Arap ve Orta Doğu ülkeleri ile buna kafaları yatkın, bundan medet uman hükümetlere karşın, bunu bile beceremediler!.. Ol nedenle, muhakkak kurmamız gereken kültür ilişkileri de bu açıdan olmamış. Derim ki, gerçekten bir eksiklik, göbekten atmadan söylemek gerek, vereceğimiz çok şey olduğu ka-

dar alacağımız şeyler de vardır, ama bu bozuk düzen içindedir kültür ilişkilerinin de olmaması.

2 — Minibüs müziği, kasetçilik Anadolu'da çok yaygınlaşıyor. Bu gelişmeyi ve kökenlerini nasıl açıklıyorsunuz? Somut örnekler verir misiniz?

2 — 1950 yılıydı. Hocamız Bedri Rahmi Eyüboğlu atölyeye heyecanla girdi, «Reisler,» dedi, «çok Ali Cengiz bir alet gördüm. Bir makina, daktilo gibi, şerit makaralarına ipince beyaz bir tel konulmuş şiir okuyun, nutuk atın, türkü söyleyin şırıp diye alıyor.»

«1950 tevkifatı» olduğunda, Güzel Sanatlar Akademisi'n-

den de bazı arkadaşları götürdüler. Bunlardan birisi GSA Talebe Cemiyeti İkinci Başkanı, arkadaşım Pertev idi. Başkan olarak arkadaşımı aradım, sahip çıkmak için. Başvurmadığım yer kalmadı. Sonunda zamanın Cumhuriyet Savcısı Hicabi Dinc'e telefon ettim; çağırdı, gittim, bir koltuğa otururken, yakın bir koltuğu işaret etti ve uzatmayayım, ısrarla o koltuğa oturttu! Soruları bağıra bağıra soruyordu, bir aralık, Bedri Hoca'nın anlattığı o «Ali Cengiz» aletin çalıştığını gördüm, ses alma aracı ile ilk tanışmam da böyle oldu! Ne bilirdim, yıllar yılı bu aracın hal-kımın mutluluğu için çalıştıracağımı?

Ses alma araçları şimdilerde neredeyse bir kibrit kutusu kadar geliştirildi, en uzak köylerimize kadar da girdi.

Bozuk düzen gereği köyden kente akınla, büyük kentlerin hani taşı toprağı altın bellenen büyük kentlerin çevrelerinde gecekondular başladı bir gecede çatılan, kurulan. Ne köy evi, ne kent evi. Burada yaşamaya çalışan insanlar da ne köylü kaldı, ne de kentli olabildi. Gör-güsüyle, zevkiyle, diliyle, kı-lık kıyafetiyle, tüm yaşamıy-la. Kendi kültürlerini kendileri oluşturdu, müziklerini de. Dik kat edin, dolmuşçuların, minübüsçülerin çoğu gecekonduludur. Arabalarını kendi zevklerine göre, özellikle par-

«Arap ve Orta Doğu kültürü ile alış verişimizin eski dönemlerini bir yana bırakırsak, şimdileri böyle bir alış veriş yok. Şimdileri sadece kolera alış veriş-i içindeyiz.»

fotoğraf: F. OTYAM

yapılmış yastıklarla süslerler, sevilen kadın oyuncuların, erkeklerin resimleriyle donatırlar. Tıpkı Afganistan'da, İran'da, Irak'ta olduğu gibi, bizimkiler, Afganistan arabalarına göre daha az süssüzdür. Çünkü ülkemiz, Afganistan'a göre çok gelişmiş bir ülkedir, ondan! Bu müzik, yani adına dolmuş müziği denilen bu sınıfın müziği de ne testamam halk müziğidir, ne de Osmanlı müziği. Diyelim ki daha açık, alaturka. Bunların kırmasıdır, tıpkı geceköndü halkının dili, kılığı, dünya görüşü, evi gibi, karma. Açıklayayım, bu müziğin içinde gerçekten güzelleri vardır benim için; halkın dilidir, özlemidir, öfkesidir, acısıdır, ezikliği bu müziğin içindedir, anlatımı herşeyi. Ses alma araçlarının gelişmesiyle önceleri plak olan bu müzik şimdi kasetleşti. Yani yeni gelişmelerle donatıldı, daha yaygınlaştı, daha çok kullanılır hale geldi, bunun yöresinde bir sanayileşme oldu, kaset dolduranlar, kaset için müzik yapanlar, bir ekonomik, tecimsel durum oluştu ve korsanlarını da yarattı!

Bir dolmuşta, geçenlerde Nazım Hikmet'in şiirlerini de dinledim.

3 — Kırsal bölgede taşıtların üstüne yazılan deyişleri (vecizeleri) nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu vecizelerden bir kaç örnek verirmisiniz?

3 — Onbeş yıl kadar önce Muğla'dan bir jeep ile —oralarda o yıllarda salt jeep'ler işliyordu, coğrafi nedenle, yol nedeniyle, daha acıkçası yol-suzluk nedeniyle— Fethiye'ye gidiyordum. Aracımızın adı «Yedidağınçıçeği» idi. Sonra-

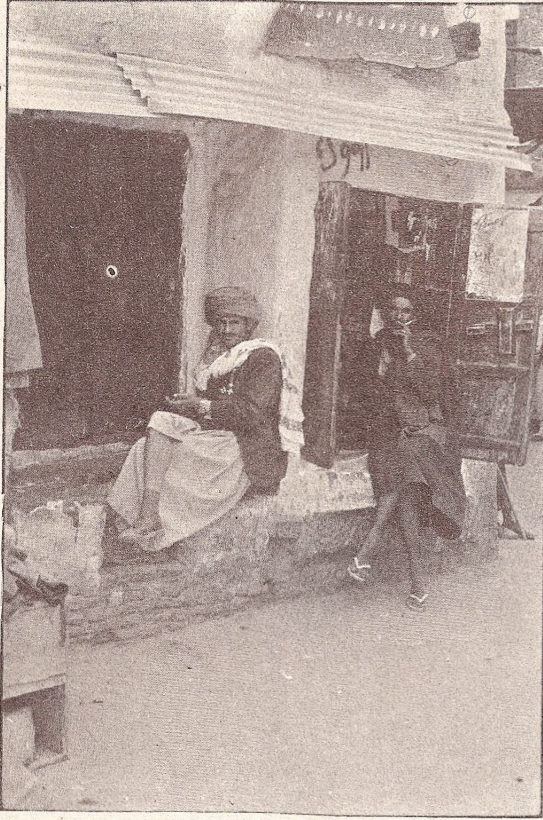

fotoğraf: F. OTYAM

ları dikkatimi çekti, tüm araçların bir adı vardı. Araç sahibi, tıpkı çocuğuna ad koyar gibi nafakasını çıkardığı aracına ad koyuyordu. Sonraları bu yaygınlaştı. Nafaka aracı, sahibinin bir parçasıdır. Eskiden atlı arabalar süslenirdi binbir renkle, ispitlerine vana-nadek. Şimdi motorlu araçlarda bu süsleme. Nakiştan sonra yazı da başladı. Geçen yıl yaptığım bir resimde bu-

nu vurguladım. Hayvan ve insan yüklü bir kamyonun tam ponunda «Ömür biter yol bitmez... Kocum benim» yazısı var. Ortada Kıbrıs, ay yıldız sarılmış, yanda bir arslan ve hurma ağacı. Bir ressam var bunları yapan, ele geçiremedim, usta bir halk sanatçısı, ressamı, yalansız dolansız.

Bu yazılar, bu kesimin kültürüdür. Direksiyonda kim oturuyorsa genellikle, onun öz-

fotoğraf: F. OTYAM

temini yansıtır, kendisini koyar tampona. «Sıkıysa geç» yazısı varsa, bu, gözüpek, cesur, yılmaz bir sürücüdür, «Felek kötü ettin beni» yazıyorsa, sürücü dertlidir, aşkırtır, vurgundur... «Geridekilerini düşün» diyorsa, temkinli, çoluk çocuğunu, yuvasını düşünen bir şofördür bu. «Al-dırma, boş ver bu da geçer» diyorsa, kimbilir bu «filozofça» yaklaşım, bir cezaevi a-

nısıdır, kişisidir. «Sen de geç» diyorsa, arkadaşları, temkinsizleri, acelecileri kollayan yürekdedir direksiyondaki. Bir tanesini unutmam, çünkü sevdiğim bir dizedir, «Terketmedi sevdan beni...» Bu, Ahmed Arif'tendir.

4 — Siz resim de yapıyorsunuz. Resim sanatınızı yaratırken halk resimlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

4 — Halk resimlerini değerini bilmeden de sevmişimdir, doğup büyüdüğüm kasabada. Cezaevlerinde cam üstüne yapılanları, üzerlik otundan yapılan nazarlıkları, arpadan yapılanları, birbir renkli çaput parçalarıyla süslü. Sadeliğini, yalansız dolanıklığı, arılığı, becerikli «istif»ini, yalınlığını sevmişimdir, halk işlerinin ve insana insan eden, daha bir insan eden göz nurunu; bu, emektir.

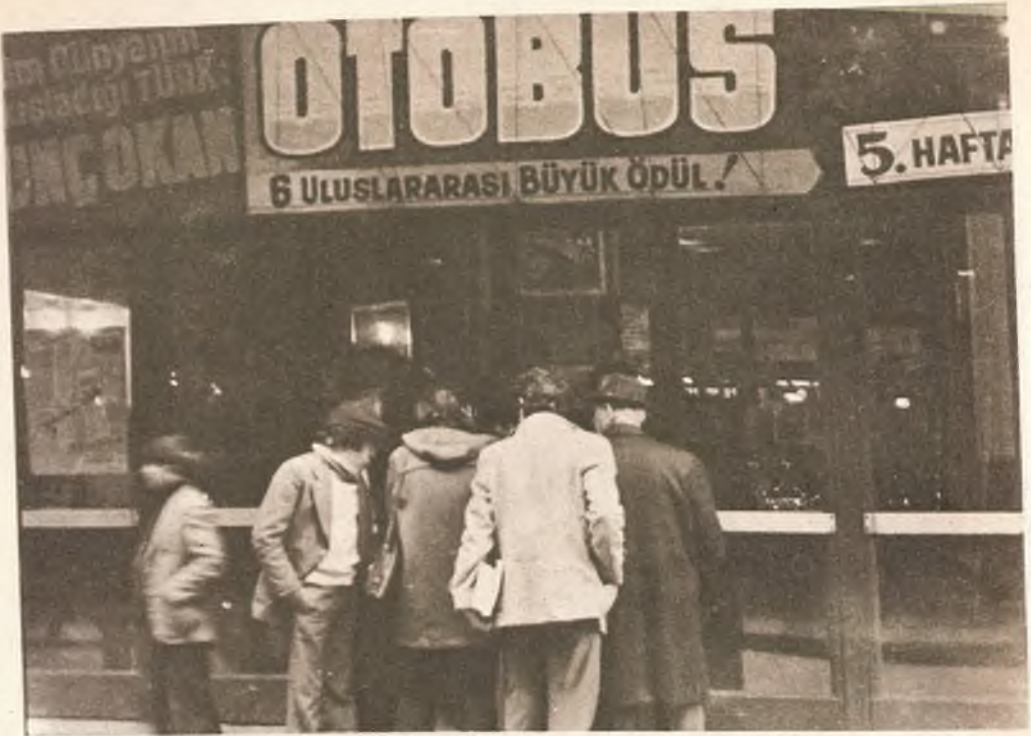
Resimlerimde buna yaklaşmağa çalışırım, becerim kadar, resimlerimin kökeni budur biçimsel olarak, öz olarak da. Buna kendi görgümü, bilgimi, eğitimimi, dünya görüşümü, dünyaya bakış açımı katarım renk olarak biçim olarak, anadan ayrılmadan. Sonra «Ayranım bu, yarısı su» olur.

5 — «Adı Yemen'dir» genişletilecek, kitaba dönüştürülecek bu zından, bu hayın, bu zulüm kâğıt pahalılığında da, acep bir düşünce kalacak bu ortamda, bilemem, bilse bilse yayıncı bilir. Sonra «Kenya» röportajım var, yakında gazetemde çıkacak yine. Herşeyi hazır, bir bölümü yayınlanmış bir bölümü yazılmış, ekler de yapıldıktan sonra ortaya çıkacak,

5 — Son çalışmalarınız hakkında bilgi verir misiniz?

Yeni Çeltik maden işçilerinin, Hasançelebi demir cevheri işçilerinin, Divriği emekçilerinin grevlerini yansıtan, konu eden yapıtım, yayıncıya verilecek. İstanbul ve Varşova'da birer resim ve fotoğraf sergim.

Adam olana çok bile.

RÖPORTAJ:
Neyyire ÖZKAN
Nermin YOLAÇ

Otobüs filmi için ne söylediler

Ülkemiz sinema alanı
çöl gibi. Seyirci ilerici,
devrimci filmlere
susadı... Otobüs filmi
işte böyle bir ortamda
gösteriliyor.
İstanbul'da haftalardır
perdeye çıkıyor ve
ilgi görüyor. Biz, sürüp
giden tartışmalara ılık
tutacağı düşüncesiyle
bir röportaj
hazırladık.

SEZA GÖRSEL ÖKSÜZ (17)
Öğrenci: Soyut çelişkiler üze-
rinde durmuş. Az gelişmiş ülke-
lerin ezilenleriyle, emperyalist
ülkelerin burjuvazisi arasındaki
çelişkiye değinmiş ama derinle-
mesine işlenmemiş. Yani sınıf
çelişkilerini içermemiş.

NURAN AYAN (18) Öğrenci:
Berbat bir film. Konuları kopuk
işlenmiş. Hiç bir şey vermiyor.
Türkiye halkı özelliklerini taşı-
mıyor. Yapan Türkiye halkını
tanımıyor herhalde. Böyle sah-
neler seyirciyi güldürüyor. O-
yuncular çok başarılı, müzik çok
güzel. Film ticari amaçla yapıl-

mış hissini verdi bana.

KOZAN ASOVA (35) Kimya
Mühendisi: Beğendim. Yönet-
menini tanıyorum. Ne şartlar la-
tında ne vermek istediğini bildi-
ğim için eleştirecek bir şey bu-
lamıyorum. İstedikini, amaçla-
dığını vermiş.

AYŞEGÜL SÖNMEZ (18) Öğren-
ci: Birçok şey abartılarak veril-
miş. Ama bu toplumlar arasın-
daki çelişkiyi vermek için olsa
gerek. Umduğumu bulamadım.

GÜRSEL YEŞİLBURSA (18)
Öğrenci: Çelişkileri yansıttı:
kanısındayım. Ama abartılarak
Fakat görmedim.

MUSTAFA ARMAĞAN (46) Emekli Subay : Otobüs filmi konusu anladığım kadarıyla senelerdir süre gelen sorunları ortaya koymuş, gerçekten çok abartılmış. Türk'ün sağduyusunu yansıtmamış. Türkiye az gelişmiş bir ülke ama bu kadar değildir. Türk işçisini bilimsiz bir şekilde ortaya koymuş. 1 kişi 9 kişiyi aldatamaz. Ancak mağradan çıkmış insanlara yapılabilir. Türk köylüsü böyle değildir. Medeni imkânlardan yoksun kişilerin medeniyetteki şaşkınlığını karikatürize etmiş. Yılmaz Güney bu tip konuları daha iyi işliyor.

OĞUZ TANEROĞLU (18) Öğrenci : Film iki ayrı toplumun aynı yerdeki yaşantısındaki çelişkiyi İsveç kapitalistlerinin işçiler üzerinde sömürsünü gösteriyor. Umduğumu buldum.

ÜMİT CALEBİCAN (19) Öğrenci : Beğendim. Türkiye'deki diğer filmlere nazaran gerçekçi ve güzel. Yalnız biraz abartılmış.

HALİM BAHADIR (19) Öğrenci : Belli bir sınıf mücadelesini yansıtan bir film değil. Seks sahneleri lüzumsuzdu. Seçilen kişilerin hangi sınıfı temsil ettikleri belli değil.

HASAN ÇALIŞIR (47) Abi : Güzel filmlere gitmek isteriz. Vaktimiz olmadığı için evdeki televizyon filmlerinden yararlanıyoruz. Sinema pahalı. Eskiden 5-7,5 lirayken gidiyorduk. Şimdi gidemiyoruz. Ancak zenginler için .3 kişilik 15 liradan 45 lira yapar. Bunun altından kalkamayız. Gönül isterki sinema ucuz olsun ve bizde sinemanın vermek istediklerinden yararlanalım.

ÇİĞDEM KENAY (18) Öğrenci : Filmde direnen, mücadele eden işçileri anlatsaydı daha doğru bir yaklaşım olurdu.

LEYLA ERBİL (45) Yazar : Film üzerine eleştiri yapacak durumda değilim ama Otobüs'te

nerdeyse aydınlar takımının hanımları ve yurtseverler olarak ikiye ayrılmasını anlayamıyorum. Özellikle sansüre karşı yürüttü destekleyen TYS Başkanı ve genel sekreterlerinin yazılarından ellerinden gelse filmi oynatmayacakları anlaşılıyor. «Otobüs»ten önce çarpık öz taşıyan yada devrimci olmayan edebiyat ürünleri başka sanat ürünleri yokmuydu? Daha önce öyle ürünler karşısında susanların «Otobüs»le kuşandıkları bu devrimci titizlik düşündürüyor beni...

DURMUŞ YAYLA (28) Törnacı : O kadar çok konuşuldu ki, görmüş gibi oldum.

MEHİRİSE GÜLKARI (18) Öğrenci : İşçilerin neden yurtdışına çıktıklarını belirtmeyip işçilerin başlarına gelenleri kendi biçimsizliklerine yüklüyor ve esas oranın burjuvazisinin sömürsünü vurgulamıyor ve gözardı ediyor.

HASAN ÖZDEMİR (35) Boyacı : Hakkında hiçbir şey duymadım. Zaten sinemaya gidemiyoruz. Fiyatlar çok arttı. Güzelmiymiş?

CEMAL KARANFİL (48) Ahçı : Tavsiye ettiler ama çok yoruluyoruz. Vaktimiz olmuyor. Ama gitmek istiyoruz.

MESUT PEHLİVAN (21) Öğrenci : Filmin sanat yönünden değerlendirilmesini yapmayacağım. Ancak sınıf mücadelesi açısından sıradan bir film. Çoğunlukla Türk filmlerinde görülen yok-

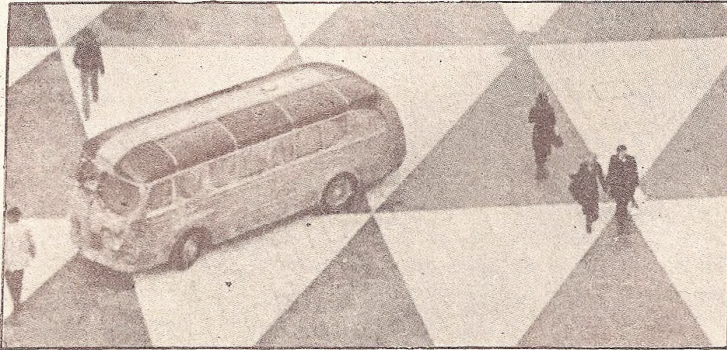
sul halkın yaşamını anlatan ancak çözüm yollarını göstermeyen acıklı filmlerden bir örnek. Burjuvazi için kabul edilebilir bir film. Otobüs işte. İçinden dışarıya dahi çıkmadılar. Öyle bitti...

İBRAHİM İNDİRKAYA (21) Öğrenci : Hiç filme falan benzemiyor. Kesinlikle Türkiye işçisinin onuruna darbe vuran tarzda işlenmiş. Türkiye'deki işçi sınıfının proleter sınıf bilincini hiçe sayan, kaş düzeltiyim derken göz çıkaran bir film.

HALİL SAVAŞ (23) Öğrenci : Ölümü bir atılım. Yalnız gerçekçi değil. Ütopik yanı ağır basıyor.

NIHAT ÜSTÜNBAŞ (20) Öğrenci : Belli bir aşamanın ürünü olan Otobüs filmi sinemada alışagelmışliğin ötesinde bir yapıt olduğu için seyircilerinden gereken ilgiyi görmüştür. Anlatılmak isteneni abartmaları çıkarırsak tam olarak anlattığı, bizim toplumumuzla o ülkeler arasındaki çelişkileri vurgulamak istediği ve bunu belli ölçülerde, sınıfsal konulardan uzak belirttiği için ve ayrıca ülkemiz sinemasının tek başına iyi yapıt verecek düzeye gelmediğini belli ettiği için iyi bir yapıttır.

CUMA YILMAZ (23) Öğrenci : Otobüs filminin özü kapitalist toplumdaki burjuva ilişkileri yansıtmaktadır. Bunun yanında burjuva toplumlarla, az gelişmiş ülke halklarının nasıl rezil bir halde olduklarını da içermekteydi, burada sözkonusu o-

İlan burjuva toplumlarındaki burjuva kültürüyle yoğrulmuş kişilerin az gelişmiş ülke halkından olan kişilerle aralarında ki çelişki uzlaşmaz çelişki gibi gösterilmektedir. Bu yanlışır. Ulaşmaz olan çelişki kapitalizmle ezilen ulus ve halklar arasındaki çelişkidir. Bir Almanya devrimcisi ile Türkiye

FİLİZ ATAMAN (18) Öğrenci: Televizyonda da kendisinin (Tunç Okan'ın) söylediği gibi amaçsız bir film. Vermek istediği bir şey yok. Gerçekleri amaçsız olarak ortaya koymuş.

NİLÜFER ÖNCEL (17) Öğrenci: İyi sergilenmiş ama cözüm vermeyen bir film.

gördüğümüz az gelişmiş toplumu simgeleyen kişiler en geri kesim. Özellikle böyle seçilmiş. Bu kişilerin karşılaştıkları çok yeni şeyler karşısında tedirginlik duymayıp hemen üstüne atılıp, içine girmeleri de abartılar olarak verilmiş. Gördüğü çok yeni şeyler karşısında etkilenmeyip, açlık duygusunun daha ağır basması da abartmalar içinde. Sonuç olarak olumsuz yanları ağır basan bir film. Çekim çok iyi.

KÜRSAT YILMAZ (21) Öğrenci: Ben genel olarak Aziz Nesin'in eleştirilerine katılıyorum. Yalnız ne kadar olumsuz olursa olsun, piyasa filmleriyle karşılaştıracak olursak olumlu yönleri olan bir film. Görüntü ve müzik iyi olunca güzel sayılabilir bir yapıt çıkıyor. Sosyalistler yapmış olsaydı belki daha farklı bir eleştirimiz olurdu. Abartmalar var.

EKREM EKİCİ (29) Dr. Asistan: Türkiye sineması açısından gelişmiş film tekniği. Sinemanın günümüzde, ülkemizdeki kültürü yozlaştırıcı bir organ olmadan ötede, toplumun problemlerini incelemede çok etkin araç olduğunu ve Türkiye'den itilen işçi vatandaşlarımızın içinde bulundukları durumun analizi.

OSMAN AYDIN (23) Öğrenci: Filmi doğru dürüst seyredemedim. Sinema salonu çok soğuktu. Tır tır titremekten başka bir şey düşünemedim.

ŞAKİR YILMAZ (35) Müşadâdem: Otobüs..... Otobüs görmedim..... ama ne otobüs Gereksiz sahneler çok. Filimde sü?

devrimcisi aralarındaki dü meselesini hallettiğinden birbirlerine hiç de yabancılaşmamaktadır. Sanat öz itibarıyla sınıfsaldır. Burada proletaryanın sanatını yansıttığını iddia eden bir sanatçı proletaryaya kurtuluş yolunu da göstermelidir. Kapitalist düzenin pisliğini, yozlaşımı göstermek yetmiyor. Bunları göstermenin yanında bu düzenden nasıl kurtulacağını da göstermelidir. Bu da revizyonistlerin ve reformistlerin iddia ettiği gibi barışçı yollarla olmayacaktır. Proletarya ve ezilen halkların kurtuluşu şiddetle dayanan devrimle olacaktır.

FERRİN ÖZTÜRK (23) Öğrenci: Herkes abartmış diyor. Filmi ilk bakışta öyle görünüyor ama rağmen aynı kanaatte değilim. En hoşuma giden yanı çok sade olarak istediğini verebilmiş.

MÜSEYİN AYHAN (56) Çaycı: Otobüs mü? ne o? Film mi? Senden benden güzel değildir. Resim işte gerçek değil ki.

MEHMET BORALT (29) Kömiser: Çekim, konu güzel. Star oyuncu olmaması ve oynayanların gerçek kişiliklerini oynamaları çok güzel olmalı. Kaliteli olduğunu zannediyorum.

ABDULLAH SAÇLIOĞLU (21) Öğrenci: Anadolu'dan gelen vatandaşlarımızın medeniyet karşısında horlanması. Çok abartmalı olaylar ve kişiler var.

COŞKUN YENİAY (20) Öğrenci: Filme şövenizmin ağır bastığı yönler var. Gerçeklere uygun işlenmiş. Abartma genel olarak az. Yürüyen merdiven sahnesi abartılmış deniyor. Ben doğru olarak bunun gerçeğe uyduğunu görebiliyorum. O anki heyecanları göz önünde tutulursa davranışları normal.

FAHRETTİN ÇİLOĞLU (2) Öğrenci: Kişileri aşağılayan bir film. Etkirisiyle uyumu olmayan sahneler. Örneğin dolandırıcının aldığı paraları, çantasındaki kiler arasında büyük fark var. Gereksiz sahneler çok. Filimde sü?

D Ü Z E L T M E

İlk sayımızda 33. sayfadaki Otobüs adlı yazının sonu yanlış dizilmiştir. Okuyucularımızdan özür dileriz. Doğrusu şöyle olacaktı:

Kafaları karıştıran şey: Tunç Okan'ın üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişme yerine, "yeni" toplumla onun karşısındaki "eski" toplum arasındaki çelişmeyi geciktirmiş olmasıdır.

Zekeriya Sertel

Halk İçin Halkla Birlikte

Mao-Tse-Tung'a yükletilen bir anekdot vardır. Şöyle ki :

Büyük 1949 Çin devriminden sonra yazarlar ve genellikle aydınlar yeni rejime uymakta sıkıntı çekmişler. Devrimden önce yazılmış olan kitaplar okunmaz olmuş. Devrim yeni bir dünya görüşü, yeni bir toplum anlayışı getirmiş. Halkın ilgisi değişmiş. Eski aydın ve yazarlar ayaklarının altındaki toprağın kaydığını görmüşler, askıda kaldıklarını duymuşlar. Bir süre yeni rejimin gereklerine uymaya çalışmışlar, ama başaramamışlar. Eski alışkanlıklarına uyarak eserlerini masa başında yazmayı sürdürmüşler. Doğal olarak yeni toplumun isteklerine yanıt vermedikleri için gene okukucuyu kazanmayı başaramamışlar. İşin içinden çıkamayacaklarını anlayınca Mao-Tse-tung'a başvurmak zorunda kalmışlar. Ona dertlerini anlatmışlar ve kendilerine yol göstermesini rica etmişler. Mao-Tse-Tung bunları dinlemiş ve gülmüş.

— Siz kimin için ve niçin yazıyorsunuz? demiş. Önce okuyucunuzu tanıyın. Siz eski burjuva yazarları halk için değil, kendi sınıfınızın aydınları için yazardınız. Şimdi okuyucularınızı halk arasında, emekçiler arasında arayacaksınız, onların yaşantısını yansıtacaksınız. O halde halk için yani bu yeni okuyucu kitlesini yakından tanıyın, onlar için yazmasını öğrenin.

Yazarlar Mao'nun önerisine uyarak fabrikalara gitmişler. İşçilerin çalışma ve yaşama koşullarını incelemişler, oturup devrimci eserler yazmışlar. Ama gene umdukları sonucu almamışlar.

Yazdıkları eserler gene satılmamış, okunmamış. Bu işte bir yanlışlık var, ama, bunun ne olduğunu anlamamışlar. Tekrar Mao'ya gidip dert yanmışlar. Onun önerisini yaptıkları halde olumlu bir sonuç alamadıklarından yakınmışlar.

Mao gülererek dinlemiş, ve sonra,

— Yoldaşlar, demiş, siz gene masa başı yazarlığı yapmısınız. Masa başında hayalinizde yarattığınız tipleri ve onların yaşamını yazıyorsunuz. Fabrika gezmek, iki işçi ile konuşmakla onların yaşantısını kavrayamazsınız. Fabrikada uzun süre bir işçi gibi, tarlada bir iki yıl bir işçi, bir köylü gibi çalışıp yaşayacaksınız. Onların dertlerine, şikayetlerine, keder ve sevinçlerine katılacaksınız. Yani onlardan biri olacaksınız. Ondan sonra oturup onların yaşamının bir parçası olan yaşamınızı yazacaksınız. Böylece halkın bir parçası ve

onun bilinçli bir yazarı olacaksınız. Yazdıklarınız halkın malı olacak. Sizlerde birer halk yazarı olacaksınız.

İşte yeni halkçı satan ve edebiyat böyle doğmuştur. Kültür devrimi de taa ilk günlerden böyle başlamıştır.

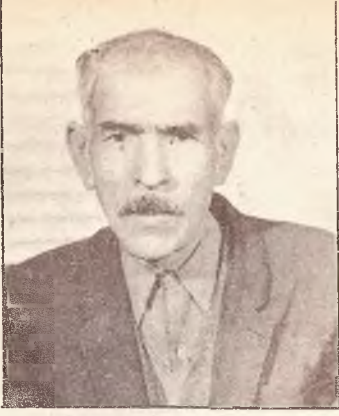
Şimdi Mao'nun bu görüşünü somut bir örnek ile canlandırmaya çalışayım.

Azerbaycan'da Hacıbekof adında ünlü bir müzik ustası, bir besteci vardır. Hem batı müziğini hem yerli halk müziğini gayet iyi bilir. Memleketinde gerçek batı müziğini getirmek, halkın müzik düzeyini yükseltmek hevesine kapılır. Önce «Arşın Mal Alan», «Meşhedi» gibi basit, fakat halkın yaşantısını yansıtan operetler yapmış. Azerbaycan halkı için bu bir yenilikmiş. Ama halk sahnede özel yaşantısının yansıtıldığını görek bunu yadırgamamış. Tersine zevkle seyretmiş.

Hacıbekof bundan cesaret alarak batı anlamındaki bir opera yazıp bestelemiş. Bir iki gece oynadıktan sonra perde kapanmış. Halk yadırgamış. Operanın semtine bile uğramamış. Hacıbekof bu başarısızlığının nedenini anlamakta gecikmemiş. Müzikte, konu da işlenen öykü de halk için yabancı imiş. Demek ki halktan uzak, ona yabancı bir iş yapılmıştı. Hacıbekof yazdığı notaları yırtmış ve oturup Leyla ile Mecnun halk masalı üstüne yeni bir opera yazmış. Masa! halkın malı, müzik halkın malı, yalnız teknik batılı. Ben bu operayı ilk seyrettiğim zaman şaşırdım. Kulağım ve gözüm batı operasına alışkın olduğu için şaşırdım. Orkestra Türk müzik aletleri ile üsluplanmış Türk müziği çalıyor. Sahnede Mecnun aşkını yanık gazel okuyarak söylüyordu. Oyun kırk yıldan beri her yıl oynanıyor. Ve her oynayışta salon seyirci ile doluyordu. Oyunu seyretmek için köylerden akın halinde Bakü'ye geliyorlardı.

Hacıbekof bu olumlu sonuçtan sonra tekniğini gittikçe ilerleterek yeni operalar yazmış ve sonunda Köroğlu oyunu ile istediği başarıya ulaşmıştır. Bu sayede Azerbaycan da opera yerleşmiş ve halkın malı olmuştur.

İşte halk için sanat, halkçı sanatçı dediğimiz zaman bunu anlıyoruz. Bizde de opera var. Ama halk için değil. Ankara'nın birkaç bini geçmeyen züppe aydınları ve yarı aydınları için kurulmuştur. Onun için de seyircisi sınırlı bir batı hayranıdır.

KÖYLÜ ŞAİR

İ. BAŞARAN SORUYOR:

Uğra bir uğra
nisan da mayıs ta
yalnız gidiyor yeşile doğru
Gölge Bursa'da
İ. Başaran

RÖPORTAJ : M. GÜVEN

Doğrusu İ. Başaran'ı bulup konuşmak benim için o kadar kolay olmadı. Önce kendisine iki mektup, bir kart attım. Gelip beni bulmasını istedim. Aradan üç ay geçtiği halde ne kendi geldi, ne de haberi.. Nihayet Müşküle köyüne kendim gitmeye karar verdim. Bursa'dan Adapazarı'na giden arabalara binilecek Müşküle Çınar da inilecek, iki kilo metre yürünecek ve böylece Köye varılacaktı. Böyle de yaptım. Yaptım ama, Başaran'ı Köyde bulamadım. Kahve de köylülerle ve muhtarla konuştuk. Daha sonra, köyden çıkarken gördüğüm iki katlı kerpiç evine gönderdiğimiz haberci Başaran'ın zeytinliğe gittiğini duyurdu. Muhtara evimi tarif edip Müşküle'den ayrıldım. Yeniden Çınar'ın oraya gitmem söylenmişti. Bu defa bayır aşağı inecektim. Yolun sonlarına doğru Başaran'la karşılaştık. Geri döndü ve birlikte Çınar'ın ordaki kahveye doğru yöneldik.

— Nasıl «Buğday Direniyor» satıyor mu?

— İyi iyi.. Satıyor.

— Başka bir kitap çıkarmayı düşünürmüsün?

— Yeni şiirlerim var ama, kitap bastırarak kadar param yok. Aslında bu yıl yoksulluk fena yakaladı beni. Düşün işte.. Param olmadığı için üç dört aydır seni görmeğe gelmedim.

— Dergilere şiir göndermiyor musun?

— Tiyatro 76 da bir şiirim ya-

ynlandı.

— Daha önce hangi dergilerde şiir yayınlamıştın?

— Yön, Sosyal Adalet ve yeni dönem.

Yolda avcılara rastlıyorduk. Daha çok karga ve göde vardı torbalarında.

— Başaran sen de avlanırmısın?

— Benim tüfeğin namlusuna kuşlar girmiyor.

— Bu arada kahveye gelmiş, sobanın kenarında bir masaya oturmştuk. Çok az zamanım vardı. Konuşmağa hemen başlamak istiyordum. Hayatını sordum.. Uzun süre konuşmadı. Bir bana, bir de kendisine tütün sardı.

— Bizim hayatımız ne ki dedi sonra. Yoksulluk.. Paylaşılmasına kimsenin karşı çıkmadığı yoksulluk işte. Köylüyüm, dağda, kırdan bayırda dolaşmakla geçer ömrüm..

— Kaç senedir dolaşın ki?

Güldü.

— Senin hesabın kitabın iyi midir?

— Niye sordun, yoksa bana zeytinden ne kazandığını mı bulduracaksın?

— Yok, yok.. Onun hesabını bu yıl ben de bildim.

— Herhalde yüzünün aydınlığı geç de olsa zekânı da etkiledi.

— Bir çoban arkasından gelen davarların sayısı çoğaldıkça hesabı şaşırır. Bizim iş de böyle işte. Zeytinim ne kadar az olursa derdim de o kadar az oluyor.

Köyde dolaştığım üç kahvenin dolu olduğunu, üstelik kahvelerdeki insanların genellikle gençler olduğunu söyledim. Hemen sözümü kesti..

— Yapacak işi yoksa köylü ne yapsın?

— En azından kanalizasyon sorunu belli bir zaman için de de olsa çözümlenebilir. Politize olmuş bir halk çamur, bataklık için de yaşamayı kendisine yakıştırmaz bilirim ben.

— Onu Muhtarla konuş sen. Beni o işlere bulaştırma.

Başaran'ın dediğini ben daha önce yapmıştım. Muhtar Fevzi Kavuk b uyulın ilk aylarında bazı girişimleri olabileceğini söylemişti. Genel olarak bütün Marmara köylerinin sorunlarıyla uğraşacak bir Derneğin de kurulduğunu bu arada öğrenmiştim.

İ. Başaran halâ yaşını söylememişti. Doğrudan sormak en doğrusu olur diye düşündüm.

— Söyle bakalım, kaç doğumlusun?

— 1326

— Yani 1910 öyle mi?

— Evet dediğin gibi. 68 senelik hayatı hep bu gördüğün Göl kenarında, köyde ve zeytinliklerde yaşadım.

Başaran'ın nedense anlatmak istemediği bir de mahpusluk dönemi vardı. Tam altı seneyi Bursa ve İmrallı cezaevlerinde geçirmişti.

— Hapishaneye girenlerini Dünyasının küçüldüğü söylenir. Bu deyim senin için de geçerli mi?

— Benim için ancak tersini söyleyebiliriz. Damda, Dünyaya, insanlara, hayata daha geniş bir çerçeveden bakmayı öğrendim. Çünkü orada Nazım Hikmet'i tanıdım. Fakat daha önce az da olsa beni etkileyen, okuma alışkanlığı kazandıran insanlar olmuştu. Askerliğimi Derişim-Mazgirt'de Jandarma olarak yapmıştım. Orada muhinde nahiyesinde öğretmenlik yapan Pötürgeli Halim bey, bana re-

«İki senede yazılan bir dilekçeyle bir köy sosyalist olur mu?»

manlar, destanlar ve şark mäsalları verirdi.

— Nerede okurdun bu kitapları?

— Karakolda.. Yurtsever karakterli, ilerici bir komutanım vardı.

— İçerte ne zaman girmiştin?

— 3 Mart 1941 de

— Hangi illerin cevaevlerin de kaldın?

— İki sene altı ay Bursa cezaevinde kaldım. Daha sonra Nazım'ın telkinleriyle İmralı'ya gittim.

— Nazım Hikmet niye senin İmralı'ya gitmende fayda görmüştü, hatırlayabiliyormusun?

— Elbette hatırlıyorum. İmralı cezaevi müdürü o sıra Esat Adil Müstecaphoğlu idi. Nazım'la iyi arkadaşlıklar. Esat Adil beyin bana büyük yardımları olmuştur. Ayrıca Nazım, oranın geniş bir kütüphanesi olduğunu,

İmralı'ya gidersem çok iyi kitapları okuyabileceğimi söylemişti. Dama girdiğim ilk günlerde Nazım benimle ilgilenmiş, köylümü, köydeki üretim ve mülkiyet ilişkilerini sormuştu. Yani zeytinci bir köyün delikanlısı olduğumu öğrenmişti. Biraz da bu yüzden İmralı'ya gitmemin benim için iyi olacağını söyledi..

— Nazım Hikmet'le damdaki arkadaşlığını anlatabilir misin?

— Nazım revirde Orhan Kemal'le birlik de kalırdı. Orhan Kemal'i hep kitap okurken görürdüm. Nazım da mahkumlarla pek fazla ilgilenmezdi. Bir işimiz düştüğünde, örneğin dilekçe falan yazdırmak gerektiğinde ona danışırdık. Bu gibi durumlarda yazmasını okumasını bırakır bizimle ilgilenirdi. Benim temyiz mahkemesine yaptığım itiraz yazısını da O yaz-

mıştı. Bu yazı sayesinde cezamdan altı yıl inmişti.

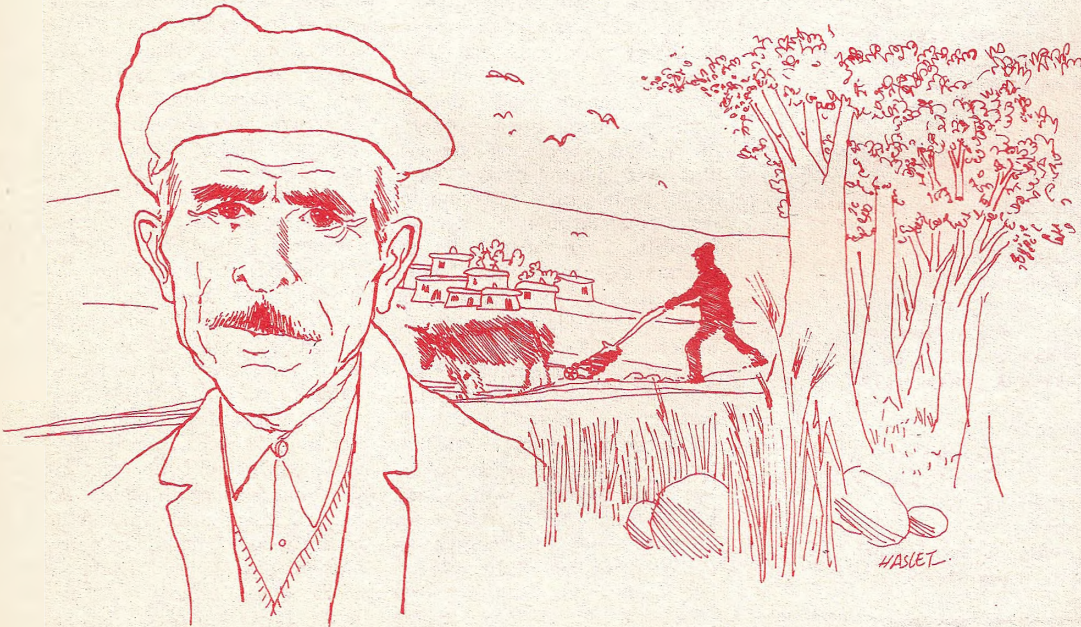
— Nazım, mahkumlar arasında siyasi çalışma yaparmıydı?

— Hayır yapmazdı. Ama herkesle arası iyi idi. Mapushane ağalarıyla bile iyi geçinirdi..

— Bunu nasıl açıklıyorsun?

— O günlerin siyasi şartları Nazım'ı böyle davranmaya zorlamış olabilir sanıyorum. Nazım bu eksikliği Mahkumlarla olan insani ilişkilerini kuvvetlendirerek gidermeğe çalışıyordu. O sırada damda bir başka siyasi daha vardı.. «Alamancı Hayrettin». Bu adam tam hatırlamıyorum ama galiba casusluktan yatıyordu. «Alamancı» herkesin arasında kalırdı. Buna rağmen Mahkumlar üzerinde Nazım etkisi vardı sadece.

Bu defa ben yorulmuştum. Biraz soluklanmak istedim. Tütün sardık. O bu arada oğlunu anlattı..

ÖZGÜRLÜK

Bütün bağlar

yiğin diyor beni
Bir kaç çakal yedirmiyor
Ne Muhtarın korucusu
Ne de köpeklerin yardımı

Oğul.

Bey koltuğunda topraklar
Topraklar alıp veriyor
Oğluna, kızına ve torunlarına

Çalışırım ben

Zeytin

Ekmek

Bir yudum su
Edirne'den Van'a kadar
Yoksulluk yakaya vurdu

Birşeyler

başkaşeyler

söylemem ben

Polisler kapıyı çalar

Sanki

Kapalı bir zarf içinde
özgürlüğüm...

Hapishane bana Nazım gibi birini tanıma olanağı verdi. Balaban bir dergide benim için «O sadece Nazım'a bir dilekçe yazdırdı.» diyordu. Doğrudur. Ona sadece bir dilekçe yazdırdım, ama iki nuna olanağı verdi. Balaban bir dergide benim için «O sadece Nazım'a bir dilekçe yazdırdı.» diyordu. Doğrudur. Ona sadece bir dilekçe yazdırdım, ama iki sene onun sıcak ellerini sıktım. Sosyalizmi öğrendim. Şiir yazmaya başladım. Nazım'a bir dilekçe yazdırdım; bir köy sosyalist oldu. Ya Nazım'a iki dilekçe yazdırsa idim ne olurdu?

— Kırgınlığımı Balaban'a iletin mi?

— Yazdıklarına bir şiirle cevap verdim. Aynı dergide yayınlandı. Aslında Başaran'la Balaban'ın Nazım'a olan yakınlıklarını karşılaştırmak için SEÇ köyü ile MÜŞKÜLE köylerini karşılaştırmak bile yeterlidir. Sen de bilirsin, Köylüler sosyalizmi kolay kabul etmezler. Sosyalizm işçiler içindir. Çünkü işçinin az da olsa belli bir kazancı vardır. Her ay aynı ücreti alır ama her ay aynı şeyleri alamaz. İşte bu çok önemlidir. Bu koşullar işçilerde kendiliğinden gelişen fakat düzenli tavırlar meydana getirir. Ama köylülük öyle mi ya... Bir yıl ürün Fazla oluyor, kendimizi bey, paşa sanıyoruz. Ürün olmayınca da bu gün gördüğün gibi kahvelerde çay içmekle oyun oynamakla geçer günler. Bu iki ayrı durum iki ayrı politik tavrı çıkıyor ortaya. Eğer iyi bir şekilde incelenirse bunun seçim sonuçlarında bile görülebileceğini sanıyorum. Bütün bunlara rağmen Müşküle bugün «Sosyalistim» diyen insanlarla doluyorsa herhalde bu iş «bir dilekçeyle» açıklanamaz.

Başaran'ı Balaban meselesinden kurtarmak istiyordum. Dışarı çıkıp gölün etrafında biraz dolaşmak istediğimi söyledim. Bu arada gözüme beyaz sakalları ilişti. Sebebini sorduğumda sakal bırakmanın iki nedeni olduğunu söyledi. Bir hacıya gidenler, Birde yaşı almış geçener. Kendisi ikinci ayrıma giriyordu. Söylediğine göre köyde

birinci sebepten sakal bırakanda zaten yokmuş. Gölün kenarında bir kayada otururken Askerlikle mahpusluk arasındaki dönemde polis olmak istediğini söyledi. Köyden uzaklaşmak, çocukluğunu kurtarmak istemiş. Ama mahpusdan sonra bunu hiç düşünmemiş. Aksine köyde kalmak ve köylülerine damda öğrendiklerini öğretmek istemiş. Oğlunu vurdukları halde, bunu mesele yapmadığını küçük oğlu Tuğrul'a bütün sevgisini ilgisini harcadığını, ona sosyalizmi öğretmek için uğraştığını, bazı eksikleri olsa da onun artık iyi bir adam olduğunu uzun uzun anlattı. Tuğrul, pazarları dolaşır, yemeğini satarmış. Daha sonra İ. Başaran'la, Devrimci hareketin ülkemizdeki genel meselelerini tartıştık. Buna bağlı olarak da hangi ölçüler içinde yazılan romanın, şiirin, ya da öykünün «Devrimci» sayılabileceğini konuştuk. O, Köy Enstitüsü çıkışlı yazarların halk kültüründen yararlanarak, halkın bazı güncel sorunlarını yansıttıklarını, bunun bile sosyalizme önemli bir katkı olduğunu söyledi.

— Yazılı ve sözlü halk edebiyatı konusundaki görüşlerini kısaca anlatabilir misin?

— Önce şunu altını çizerek söylemek istiyorum. Bazı gazetelerin sanat sayfalarında, dergilerde bir çeşit kıyaslama diyebileceğim yazılara rastlıyorum. O yazıları yazan delikanlılar bir iki soruyla işin içinden çıkmak istiyorlar. «Nazım mı büyük şairdir Hasan Hüseyin mi?» yada «Aşık veysel halk şairimidir, değildir?» Benim köyüme gelen dergilerde gazetelerde gördüğüm bunlar. Kimbiler benim izlemediğim daha ne numaralar vardır da benim haberim yoktur... Böyle şeyleri biz kabul etmeyiz Bir sanat eseri ya da sanatçı bu tür mekanik bir perspektif içinde değerlendirilemez. Bir şiir, bir roman ancak meydana geliş süreci içinde özeldir. Her roman, şiir yayınlandığı andan itibaren artık yazarın olmaktan çıkar, toplumun malı olur yani nesnelleşir. «Halk sanatı» ile «işçi sanatı» farklı şeylerdir. Bu farkın nerelerden kay

naklandığı tesbit edilmeden Aşık Veysef'in gericiliğini yada ilericiğini kimse tartışamaz. Aynı şeyleri Nazım'la Hasan Hüseyin kıyaslaması için de söyleyebilirim. Adamların yazdıkları, yaşadıkları ortada duruyor. Bunlar incelenir..

— Daha çok Doğu illerinde örneklerini gördüğümüz Halk Şairleri var. Bunları sen nasıl değerlendiriyorsun?

— Türkiye halkının günümüzde vermekte olduğu Ulusal ve sosyal Kurtuluş mücadelesini iyi kavrayan ve bu mücadeleye sezgileriyle de olsa katkılarda bulunan şairleri, ister yazsınlar, ister çalıp söylesinler ben makbul sayarım. Tarla da, Bayır da, Fabrika da çalışan yani üretimin içinde olan ve yaşadıklarını yazma ihtiyacı duyan her adamı sanatçı saymak sanırım yanlış olmaz.. Bu insanların yazdıklarındaki eksikleri, yanlışları bulup ortaya çıkarmak ise meseleyi bilen eleştirmenlerin görevidir.

Gorki'yi ve Lu Sun'u okuyup okumadığını sordum. Gorki'yi daha ziyade hapisteyken okuduğunu. Lu Sun'u ise okuma imkânını bugüne kadar bulamadığını söyledi.

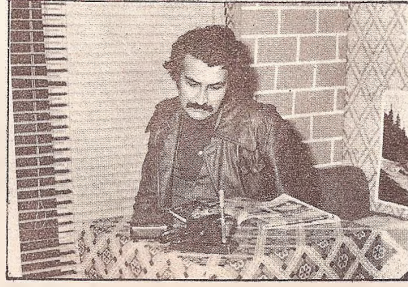
— Sen nasıl yazarsın?

— Yani yazma tekniklerimi falan mı soruyorsun?

— Evet, kısaca anlatırsan iyi olacak. Son arabayı kaçırmayalım.

— Çeşitli olaylar farklı etkilenişler ortaya çıkarıyor. Bu yüzden sistemli bir yazma tekniğim olduğunu söyleyemem. Sanatçı olayların gerisinden gidiyor. Ben kendi payıma böyleyim. Örneğin televizyonda da haberleri kahve de arkadaşlarla hep birlikte izliyoruz. Önemli bir olay varsa bu orada tartışılıyor. Ve mesele onlar için bitiyor, fakat benim için bitmiyor. Yolda yürürken, ne bileyim evimde dinlenirken, hayvanlara yemlerini verirken sürekli kafam da birşeyler oluşuyor. Bunlar kâğıda dökülürse şiir oluyor işte..

Başaran'la vedalaşıp durdurabildiğimiz ilk otobüse bindiğimde İznik Gölü lacivert bir gökyüzüne benziyordu.

METİN GÜVEN

G Ö Ğ S Ü N

elbet ulaşabilirim
dağılan bir dumana benzeyen
sıcaklığına
ne var ki
bana göre değil - sığınmak
ışgaller ve ölümlerden
geçerken
gözlerine düşen
o ince karanlığa

herşey yeniden başlıyor
ellerinde bile
göğsünü siper ettiğin
bildiriler var
fakat her adımda
gerilemiyorsa düşman
kaybolmayacak demektir
beynine yerleşen
o büyük canavar.

N E H İ R

mitinglerde direnişlerde grevlerde varolan
marşlarda çoğalan sevgilim
zorla akan
bir nehire benziyor gözlerin
oysa beyaz bir lamba gibi
yıldızlar sarkıyor gökyüzünden
ve artık sen
nereye bakarsan bak
mümkünü yok
bir kızıl yangın fışkıracak yüzünden.

SİNEMA

Arap toplumunun giderek dünya siyaset sahnesinde ağırlığını hissettirmesi ile orantılı olarak Arap sinemasına olan uluslararası ilgi de artmaktadır. İçinde bulundukları farklı koşullar dolayısıyla çeşitli Arap ülkelerinde birbirinden değişik yapılarda, hatta bazı durumlarda taban tabana zıt oluşumlara sahne olan Arap sineması son yıllarda bir bütün olarak ele alınıp sinemacılar tarafından incelenmektedir. Geçmişte olduğu gibi, üçüncü dünyanın en önemli unsurlarından biri olan yüz milyonluk Atlas Okyanusu'ndan Körfez'e kadar uzanan Arap ülkeleri topluluğunun sineması günümüzde de çok ilginç ürünler vermektedir. Gericiliğin baskısı altında bulunan Arap rejimlerinde sinema bizdeki gibi nasıl baskı altında tutuluyor ve gereği gibi yeşeremiyorsa, buna karşılık, devrim havası tadan, ya da sınırlı da olsa özgürlüklerin bulunduğu ülkelerde sinema sanatı dünya sinemasının en iyi örneklerini vermekten geri durmuyor.

Arap sineması deyince akla gelen en klasik örnek Mısır sinemasıdır. Gerçekten de Arap ülkeleri içinde en kalabalık nüfusa sahip olan ve günümüz Arap siyasi ve kültür yaşamının merkezlerinden sayılan bu Nil Deltası ülkesinde sinema önemli bir geçmişe sahiptir. Ülkemiz seyircisi, özellikle orta kuşaklar eski doğu masallarının konu alındığı müzikli Mısır filmlerini anımsayacaklardır. Bu sinema türü her ne kadar doğru-

Filistin'li sinemacı HANİ CEVHERİYE kamera elde düştü...

Dünden Bugüne Arap Sineması

dan politik unsurlar taşıyorsa da, Arap toplumunun Batı'ya olan tepkisinden kaynaklanmıştır. Bu tepkinin bir kaç nedeni vardır. Bilindiği gibi yüzyıllarca topraklarının büyük kısmı Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğinde bulunan Araplar, imparatorluğun çökmeye yüz tutması ile birlikte İngiliz ve Fransız egemenliğine girmiş, devrin iki büyük devleti Arap ülkelerini aralarında pay etmişlerdir. Müslüman Arapların Hristiyan batının egemenliğine girişi kolay olmamış, yıllar süren bir direnç döneminden sonra nihayet geçici «istikrar» dönemi başlamıştır.

Söz konusu sömürgecilik döneminde batı, sineması ile de Arap toplumuna nüfuz etmek istemiş, ancak İslâm'ın geleneksel olarak görüntüyü

yasaklamasının da etkisi ile bunda büyük ölçüde başarı sağlanamamıştır. İşte bu ortamda Mısır sineması eski masallara yönelmiş, buna müzik de eklenince tüm Arap dünyasında büyük ticari başarılar sağlayan klasik Mısır sineması türü doğmuştur. 1930 yılları Mısır'da, milliyetçi - bağımsızlıkçı akımların canlandığı yıllar olmuştur. İlerici ve toplumsal Mısır sinemasının baş yapıtı kabul edilen «Al Azima» bu dönemde, 1939 yılında üretilmiştir. Filmin yapımcısı Kemal Selim'dir. Evli bir çiftin karşılaştığı sorunlar aracılığı ile film, o yıllarca Mısır'ın karşı karşıya olduğu günlük sıkıntıları, işsizliği, sınıf mücadelelerini barışlı bir biçimde işlemiştir. Kemal Selim'in 33 yaşındaki ölümü ve sansürün işlemeye

Şadi
Abdülselem
MUMYA

başlatılması ilerici sinemanın Kemal Selim'in çizdiği yoldan ilerlemesine engel olmuş ve müzikal melodramlar devri gene açılmıştır. Yaratıcı ürünler vermekten yoksun olan bu türün tek önemi, bir kaç yıl sonra ortaya çıkmıştır. Cemal Abdülnasır'ın önderliğini yaptığı «özgür subaylar» hareketinin yaydığı fikirlerin, Arap Dünyasında anlaşılmasını sağlamak. Çünkü sağladıkları üstün ticari başarı sayesinde bir baştan bir başa yayılan Mısır filmleri, Arapların Kahire şivesine alışmalarını kolaylaştırmıştır.

Nasırcılığın ortaya çıkışı ile birlikte Mısır'da yeni bir sinemacı kuşağı doğar. Bu kuşağın temsilcileri, Mısır'ın toplumsal gerçeklerine duydukları ilgi ile dikkati çekmektedirler. Paşaların ayrıcalıklı yönetimi, köylülerin horlanması, kadınlara uygulanan baskılar Nasır dönemi sinemasında sık sık ele alınan konular olmuştur. Kemal Selim'in yardimcılığını yapmış olan Salah Abu Seyf buna en iyi örnektir. «Ustabaşı Hasan», «İriyari», «Yaşayanların içinde Ölü» adlı filmleri dünya sinema uzmanları tarafından çok başarılı kabul edilmektedir. Abu Seyf'in Arap sinemasındaki etkisi belirleyici olmuştur.

Gene aynı dönemin diğer başarılı yapımcısı Yusuf Şahin'dir. Adı geçen sinemacı benzetmecilik yöntemine eğilim duymuş, Nasırcılığın dahi el atmadığı ahlak, cinsiyet, feodalizm gibi konuları işlemiştir.

Bu iki sinemacının dışında kalanlar hızla işin kolayına kaçmış ve 60'lardan itibaren yaratıcı sinemacılık Mısır'dan Cezayir'e doğru kaymıştır.

Yusuf Şahin'in Toprak adlı filminden bir sahne.

Burada tarihin en kanlı kurtuluş savaşını vermiş olan bir halkın, kurtuluştan sonra kültür alanında ve özellikle güzel sanatlardaki atılımını görüyoruz. Cezayir hükümeti 60'ların başlarında sinema sanayini devletleştirerek siyasal filmlerin yapılması olanağını sağlamıştır. Yeni Cezayir filmlerinde Ulusal Kurtuluş savaşının koşulları ele alınmış, bu araçla halkın, yönetimin yeni sloganı olan «sosyalizm» için seferber edilmesine çalışılmıştır.

Kurtuluşu izleyen Cezayir sinemasında ilk dalga, savaş filmleri ile başlamıştır. «Aures rüzgarı», «Ses», «Afyon ve Sopa» bu tür filmlerdendir. Bunu toprak reformunun des teklenmesi ile ilgili filmler izlemiştir. Bu filmler Cezayir sinemasının canlılığını ve çeşitliliğini kanıtlamışlardır. Günümüzde de Arap sinemacılığının en iyi örneklerini Cezayir filmleri vermektedir. Son olarak Merzak Alluash'ın «Omar Gatlati» adlı filmi Arap kültürü içinde çok özgün bir yere sahip olması ile dikkati çekmiştir.

Mısır ve Cezayir gibi iki dev sinema merkezi dışında kayda değer önemli yapımcı-

lar çıkmıştır. Bunlar Fas'lı Hamit Benani, Muhtar filmi'nin yapımcısı Tunus'lu Sadık Bin Ayya, «Suriye Köyünde Günlük Yaşam»ın yapımcısı Omar Emiralay, «Gaddar Deniz» ve «Zeyn'in Düğünü» ile Kuveyt'li Halit Saddık kabul edilmektedir.

Arap sineması içinde son yıllarda büyük bir önem kazanan filmler Filistin davası ile ilgili filmler olmaktadır. Bunlar içinde Lübnan'lı yönetmen Burhan Âleviye'nin Kafr Kasisim'i Filistin davasını en iyi dile getiren film sayılmaktadır. Filistinli sinemacılar militan sinemacılığın en önemli çekimcileri arasında yer almaktadırlar. Mustafa Abu Ali ve şehit Hani Cevheriye bu militan sinemacılığın en iyi temsilcileridir.

Sözü edilen bu militan sinemacılığın salt politik konu sınırlamasının da dışına çıkarak Arap toplumunun gelişmesine engel olan diğer unsurları da eleştirdiklerine son yıllarda sık sık tanık olunmaktadır. Özellikle kadın sorunları genç militan Arap sinemacıların eleştirdiği sorunlar olmaya başlamıştır.

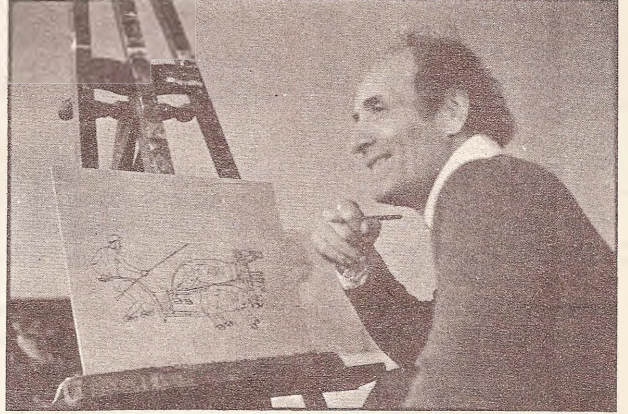
AHMET TOPRAK

— Günümüz devrimci sanatını yaratırken ilerici ve halkçı yanını temel aldığımız ulusal kültür mirasımızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Resim sanatında bir eser oluşurken, doğadaki resme - gelik görüntüler o esere mekan oluyorsa, ulusal kültür mirası da her esere maya olarak katılmalıdır... Benim tanımımla, bir eser; «sanat; yaşıntıların iz-düşümüdür» kuramıyla yapılıyorsa, devrimci sanat kapsamı içine düşüğünden, çoğu zaman aç ve çileli konular işlemek zorunluluğu vardır. Bu nedenle ben, atalarımızın bıraktığı sanat kalıntılarını, (tablolarımın konularına göre) birer küçük tohum taneleri gibi onları alıp resimlerimi mayalarım. Bu mayalama, bir konunun çiçeklendiği sırada olur... «Konu bir öz'dür, her öz kendi biçimini yaratır,» dediğimde, bir sanat eserinin nasıl doğduğunu söylemiş olduğum gibi soylu bir eserin de bir takım sanat kalıntılarından mayalandığını, bu nedenle konuları acı temalı olan tabloları da duvarlara astırabilmeyi başarmış olduğumu söyleyirim.

Örneğin; bir «Kerpiç karanlar» tabloma, «öz»ün kabuk yapmasına en uygun etken olan «maya»yı Hitit kalıntılarının biçiminden alıp katarım. «Harman dövenler» tablolarıma, Sümer eserleri kalıntılarının, «Karasaban» koşumlu tablolarıma, Asur, ya da Minyatür eserlerinden... «Çocukların oyunları, Kınalar ve Düğünler» konulu

BALABAN'LA SÖYLEŞİ:

Balaban çalışıyor...

tablolarıma da, çinilerimizden ve nakışlarımızdan alıp katarım.

— İlk serginizden bu güne geçen yedi döneminizdeki gelişim ve değişimleri anlatır mısınız?

İnsanoğlu, yaşamını sürdürdüğü bu son yüzyıl içinde bir kaç çağı birden gördü... Benim gözlediğim kadariyle; 25 yıl öncesi çıkmak taşıyla döven yapan bir usta, bugün batöz motorunun silindirine gömlek geçiriyor.

Resim sanatı görsel olmasına karşın; görüntülerin, hat ta «resme-gelik» görüntülerin resmini yapmayıp, yaşıntıların resmini yaptığımdan, halkımızın bu değişen çağ içinde nasıl bocaladığını görmekteyim. İşte bu nedenle ilk sergimden bugüne değin 7 dönem halinde yaptığım resim-

ler, 7 önemli sanat gelişimini saptar.

Adı geçen dönemleri kısaca anlatmam gerekirse:

1. Dönem sergime, «Dağlık Dönem» demiştim. (O dönemdeki resimlerimi yaptığım yıllarda traktör yeni icat olduğundan, karasaban koşumu yetersiz de olsa köylülerin üretim aracıydı.) Halkımın yaşıntısını, kendi yaşantımla beraber yüklendiğim için, çeşitli konular altında resimler yapıp sergilemiştim. Bundan ötürü «dağınık» adını almıştı.

2. Dönem sergime, «Nakışsı» adını verdim. Bu nakışsılık, insan suretlerinin bedenini süslemek için bir takım şekil değildi. Klasik kompozisyon düzeni, benim yanıtsamak istediğim yaşıntıyı resimleştirirken yeterli olmu-

yordu. Bu nedenle ben; kendi öz kaynaklarımız olan nakış istiflerinden yararlandığım bir kompozisyon düzeniyle, figürlerimi tablolarımın içine yerleştiriyorum.

3. Dönem sergime, «ağır - aksak» adını verdim. Bu sergimdeki resimlere de Hitit kabartmalarından **Maya** aldım. Çünkü köylülerimiz, tarımsal üretimde karasabanı kullanıyordu. Ve benim bu dönem sergimdeki resimlerimde ağır - aksaklık biçimsel olarak gözüküyordu.

4. Dönem sergime «oyuncaksı» adını verdim. Oyuncaksılığın nedeni; motorlu bir aracın dümeninden bakıp **karasabanla** çift süren köylümüzü gösteriyordum. (İnsan-araç ilişkileri açısından bakıştı bu.) El-alemin traktörünün yanında bizim karasaban, çocuk oyuncakları gibi şekillenmiş olarak resimlenip sergileniyordu.

5. Dönem sergime, «Tutsak» adını verdim. Bu tutsaklık karasabandan gelen bir çolaklıktan ötürüydü. Örneğin; öküzlerin ayaklarıyla kuyrukları, karasabana ve boyun duruşa dolanmış olarak resimlenmiş ve sergilenmişti.

6. Dönem sergime, «Özgürlük» dönemi dedim. Çünkü karasabanı yüzüstü bırakan köylüler yollara düşmüş, göçler halinde özgürdüler. (İnsan - araç bakış açısı bu dönemde de, **insana-göre-araç** kurgusuyla resim yapımını daha somut bir halde ortaya koydurdu bana. Örneğin; **ata-göre-insan** değil **insana-göre-at** resmi yaptım.)

7. Dönem sergime, «Çileli» adını verdim. Bu tablolarımda insanların, ilkel bir aracı yere çalıp, özgürce yollara

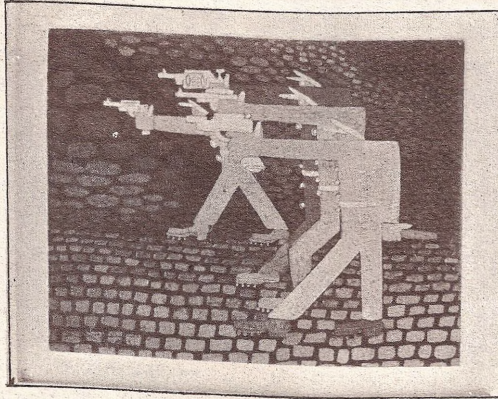
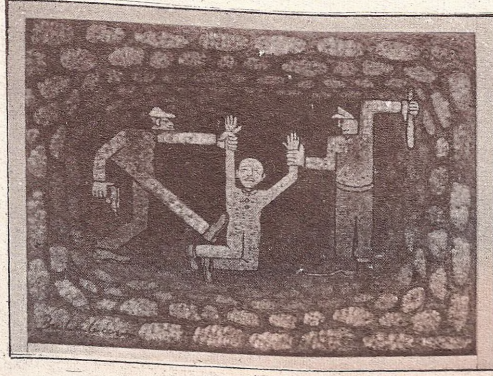

düşükten sonra aradığını bulamayınca; ağırlaşarak bir yumak halinde git gide umutsuz ve karamsar olduğunu kaldırımlarla beraber resimleştirdim.

— Resim yanında romanlarınız da var. Bu iki ayrı dalın birbirine etkisini anlatırmısınız?

Oldukça çileli geçen yaşamımdaki serüvenlerin bir kıs-

mini resim sanatıma sarmak için roman da yazıyorum. Yani yükümlendiğim yaşantımız için, söyleyecek çok şeyler olduğundan, resmen yanı sıra roman da yazıyorum. Eğer resim yayımını yu-karda anlattığım kuramlar dahilinde yapmasaydım, (Yani her görüntünün ve her olayın resmi olur zannetseydim,) roman yazmama gerek

yoktu. Ayrıca bu iki sanat bir birbirini, oldukça etkiliyor da: Resme-gelik konular, olayların içinden arınıp tablolara geçerken, romandaki kişiler laflarla dizilenmeyip, kişisel halleriyle suretleniyorlar. Bu nedenle ben, yazın biçimimle de; okuyucunun özlere önüne sinematik ve hayali düşselliklerle dönen yaşam şeritleri geçirmeye çalışıyorum.

— Resim sanatımızın bugünkü durumu konusundaki düşüncelerinizi açıklayabilir misiniz?

Ressamlarımız, bundan otuz yıl öncesine kadar, dıştan gelen soyut resim akımının seline kapılmışlardı fırçalarını... Ben 1953'de ilk sergimi açtığı zaman, (suretli ve anlamlı resim yaptığım için,) ilk saldırı, Güzel Sanatlar A-

kademisi hocalarından gelmişti. Bu saldırıya, 1959'da açtığım sergiden sonra, akademili olmayan soyutçu bir ressam da katılmıştı.

20. yy.da teknik ve elektronik olanakların etkisiyle, resim sanatı adına yararlı yayımlar olduğundan, bu sanat dalı hocaların tekelinden kurtuldu. Yani ofset baskı aracılığıyla; resmi'nin ne olduğunu halk da anlamaya başladı. Ve bu ara akademi dışından da ressamlar çıktığından, akademili olan bu kez, akademili hocalarına sorular açıp; böyle resimler olabileceği kanısı üstüne tartışmalar açtılar.

Şimdi şu yıllarda ise; akademideki hocalar, olumlu bir halde öğrencileriyle diyalog kurmuş vaziyettedir. Ve öğrencilerin kurmuş olduğu kültür kolu çalışmalarında; ülke sorunlarını içeren temalardan seçiyorlar konularını. Ve bu ara bilinçli ve dengeli resim yapanların çoğu, akademiyi bitirenlerin içinden çıkıyor. Ve ayrıca akademiyi bitirip de resim yapmayan sanat sever aydınların, resim sanatını gütmelerinde olumlu katkıları olmaktadır. Çünkü bunlar, resmin A'sından Z'sine dek, biçimsel ve tekniksel oyunlarını bildiklerinden, yalap şap resimler yapıp sergi açan her kişiye kavuk sallamıyorlar.

Ve son yıllarda; resim galerilerinin çoğalması, (ressamların devlet-galeriden dışa taşması) Türkiye resmi'nin var olduğunu cümle aleme gösteriyor demektir.

RUHİ SU ile devrimci müzik üzerine söyleşi

Müziğin kendi yapısı içindeki gelişmeyi incelersek bir öncekinden bir sonrakine geçişin birer devrim niteliğinde olduğunu görürüz.

SORU — Devrimci müzik sanatımızı yaratırken başvuracağımız kaynaklar neler olmalıdır?

CEVAP — Halkın içinde bulunduğu koşullar, ya da bu koşullardan gelen özlemler devrimci düşüncenin olduğu gibi devrimci sanatın da kaynağıdır. Cumhuriyet dönemi, eskiye göre bir devrimdir. Bugünkü sanat cumhuriyet

döneminin sanatıdır. Cumhuriyet devrimi iyi de, müziği, marisi, resmi neden böyle kimsesiz diyemeyiz. Demek ki sanata böyle yansıyor bu devrim. Her devrim kendine uygun olanı getirir ancak. Şimdi bu «Devrimci müziğimiz» sözü ile müziğin kendi içindeki gelişmeyi ya da sınıflı bir toplumdaki sınıfsız bir topluma geçme çabası içindeyken mü-

ziğin işlevini kastetmiş olabileceğimizi düşünerek yanıt arayalım:

Müziğin kendi yapısı içindeki gelişmeyi incelersek bir öncekinden bir sonrakine geçişin birer devrim niteliğinde olduğunu görürüz. Sözgeçiş klavye'den piyano'ya geçiş bir devrimdir. Tek sesli müzikten çok sesli müziğe geçiş bir devrimdir. Fakat müziğin

Ruhi Şu evinde...

kendi içindeki her biri bir devrim niteliğinde olan ve sosyalist bir toplum için de geçerli sayılan bu gelişmelerin hiç biri kapitalist bir toplumdan sosyalist topluma geçiş sağlamaz. Bugünkü kapitalist Batı toplumlarının hepsinin müziği çok sesli müziktir. Ama bizim toplumumuz için çok sesli müzik devrimci bir müziktir diyebiliriz. Bunun arkasından hemen şunu da eklemeliyim: müziği tek sesli olan bir toplumun sosyalist bir devrim yapmasına engel değildir bu tek seslilik. Sonra nasıl olsa devrim kendine uygun olanı getirir çünkü.

Sosyalist bir topluma ge

çerken müziğin işlevi ne olmalıdır, diye düşünürsek daha çok sözlü müzik gelir aklımıza. Türküler, marşlar, şarkılar gibi... Devrimci düşüncenin ve halkın özlemlerinin müziğe geçmesi bu düşüncelerin sevilmesinde, yaygınlaşmasında çok etkin olur. Kısaca ileri bir sanatın gelişmesi, toplum koşullarının halkın gelişmesini sağlayacak biçimde değişmesine bağlıdır. Bu koşulların değişmesinde müzik de kendi yerini alır. Hem değiştirici olur, hem de değişene uygun olarak kendini de değiştirir.

SORU — Günümüzde ve çok sesli müzik konusunda tartışmalar yapılıyor. İlerici besteler piyano vb. aletlerle icra ediliyor. Bu konularda ne düşünüyorsunuz?

CEVAP — Yalnız günümüzde değil, yüz elli yıldan beri yapılıyor bu tartışma. Toplumun koşulları böyle kaldıkça, devletin resmi müziği ile halkın içinde geçerli olan müzik arasında bir birlik kurulmadıkça daha yüz elli yıl tartışılabileceğine hiç kuşku-muz olmasın. Bestelerin hangi çalgılarla çalınacağı sorununa gelince, bir beste hangi çalgı için ya da hangi çalgılar grubu için bestelenmişse o çalgılarla çalınır. Daha doğrusu o besteye yakışan çalgılarla çalınır. İleri bestenin yerine göre çalınma olanağı varsa bir buçuk oktavlı koltuk bağlamasından piyanoya kadar her çalgıyla çalınabilir. Bu bir sorun değildir. Bu tür komplekslerden kurtarmalıyız kendimizi.

KASETÇİLER

SORU — Kaset satışına başlamanızın nedenleri?

YANIT — Başlıca iki neden sayabilirsiniz. 1) Ekonomik neden. 2) Devrimci ozanların, devrim şehitleri için söylenen ağıtların bilhassa yeni sempaticizmanlara tanıtılmalarına katkıda bulunmak için.

SORU — Devrimci marşların ve devrimci türkülerin kaset yoluyla kitlelere mal edilmesinin yararına inanıyor musunuz?

YANIT — Kesin olarak yarar sağlamasa da devrimci saflarına katkısı olacağına (az da olsa) inanıyorum.

SORU — En çok satan sanatçıların adlarını söyler misiniz?

YANIT — a) Zülfü Livaneli.
b) Mehmet Koç.
c) Rahmi Saltuk.
d) Timur Selçuk.
e) Abuzer Karakoç.
f) Aşık Temeli.
g) Şah Turna.
h) Aşık Ferhat.
ı) Mahzuni.

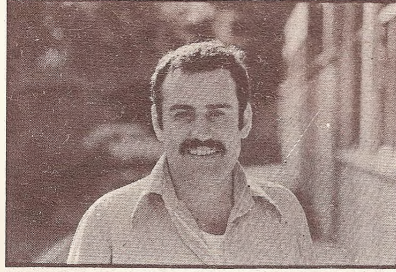
SORU — En fazla beğenilen türküler ve marşlar hangileri?

YANIT — Marş: Kızıldere, Ulaşa Ulaşa; Kızıl makina, Sarkışla, Jandarma kursunu çaldı. Türkü: Erim Erim, Dağdan gelen ölü bizim, İbo yoldaşım, İşkencede.

Devrimci türküler, marşlar kasetlenerek yaygınlaşıyor

hikaye

HAŞMET ZEYBEK

FARE

Kazancı yokuşunun dibinde, Sofu Baba'nın arkasında, kale gibi apartmanların arasında asık, alttan - üstten basık, ortasından kassık, camları kırık, tahtaları yarık iki katlı hurda ev oldukça nemli ve önemli idi.

Duvarlarında eski işlemler, odalarında büyük, tahta oymalı dolaplar, demirleri nakışlı karyolalar vardı. Kimine göre paha biçilmez şeyler, kimine göre beş para etmezdi.

Üst kattan sürekli su damladığı için, alttan, da küf kokardı.

Bu kadar özelliği olan ev, üstelik de çok ucuz olunca, genellikle öğrenciler, bekar işçiler ve de her yöreden hemşerilerle dolar taşardı. Odalarda erken gelen yer bulurdu. Çoğu kez tek yatan üç kişi kalkardı. İlk kalkan temiz çorabı, boyalı ayakkabıyı, temiz gömleği giyerdi.

Bu ev bu özelliklerinden dolayı çok fırınalar atlatmıştı. Çok şeyler görmüş geçirmişti. Hanıl, hanıl kimileri gelir, kimileri giderdi.

Evin fareleri ile kitapları demir başlardan. On, onbeş yıllık kitap çoktu içlerinde. Eve yeni gelenlerden titizleri de bulunurdu bazen. Temizlik düşkünleri de olurdu. Bunlar ilk iş olarak bilekleri sıvar savaşa girişirlerdi. Farele-

re, sineklere, bite, pireye, tahtakurusuna ve her tür muzurata karşı kaya gibi sert tedbirler alırlardı. Amansız ve amaçsız bir uğraşa girişirlerdi. Çünkü ev temelinden değişmeden radikal tedbirler hiçbir şey demezdi. Her zaman olduğu gibi bir dönem sonra bu sıkı tedbirler gevşer, laçkalaşır ve de başkalaşır.

Kendilerinden öncekiler gibi, hiçbir zaman klozeti olmamış tuvaletin kırık taşına tünelerlerdi. Yukarıdan şıp şıp düşen, çabuk ol diye uyaran damlalara, çıplak yerlerine düşmesin diye pratik önlemler alırlardı.

İş buralara gelince fareler de, bu öfkeli insanı yola getirmenin keyfiyle başlarını kubburdan yavaş yavaş çıkarıp etrafı kolaçan ederlerdi. Açığa çıkmanın olanaklarını yoklardı. Öylesine yavaş yavaş, alıştırma alıştırma ilerlerdi ki, ilk görüşte ödü kopanın, yaygarayı basanın bile, bir dönem sonra kızmak, yadırgamak aklının ucundan bile geçmezdi. Normal hayat seyreder, herşey doğallaşır.

Fareler bu işin zamanlamasını çok iyi bilirlerdi. Eh körle yatan, şaşı kalkarmış. Öğrencilerle geçirdikleri uzun yıllar öğrenci tavrını, karakterini tam olarak kavratmıştı onlara. Ne zaman yaklaşacaklar, ne zaman uzaklaşacak-

lar, ne zaman el sıkışacaklar, ne zaman kucaklaşacaklar, çok iyi biliyorlardı.

Yine bu hareketlerden Kırbyık dayıbaşı yaşlı fare sorumluydu.

Gizli kurultay toplar uzun uzun tartışırlardı. Dışardan bakınca çelik disiplin, içerden bakınca fasulye lapası disipliniydi bu. İşte bugün genişletilmiş genelkurul, «kitaplar nasıl yenmeli»yi tartışıyordu. Karanlığın ötesinden bir gü-rültü koptu. Ele avuca sığmaz, gözleri yanıp sönen siyah ve kısa tüylü genç bir fare söz aldı.

— Olmaz öyle şey, herkes önüne gelen kitabı bildiği gibi yesin. Alt tarafı bir kitap. Bunun da aslı esası mı olurmuş.

Yumuşak, pamuk beyazı, tüyleri kıvrım kıvrım bir dişi fare söze girdi.

— Olmaz arkadaş anarşi doğar, o önerdiğin bir başıboşluk.

Uzun bir süre anlaşılmayınca, bir kısmı «kitaplara dokunmayalım» diye karar aldı. Bu karar, kırbyık dayıbaşı yaşlı farenin isteği üzerine bozuldu.

— Ne demek kitaplara dokunmayalım. Yiyeceğiz hemi de özünü yiyeceğiz.

Az önceki dişi fare yumuşacık sordu.

— Tamam da kim yiyecek?

— Burda da hiyerarşik sıra takip edilecek, sempatizanlar düz mürekkepsiz kağıdını, militanlar yazıları, liderler bol mürekkepli, altı çizgili kabartılmış yerleri.

Ortalık yatıştı, herkes hak verdi, bu öneri doğruydı. Koskoca lider, öyle geliş güzel orasından burasından, sırtından kenarından yermiydi. Elbette kaç yılın pratiği vardı. Yenilmesi gereken yeri iyi bilirdi. Bu başarılı karardan sonra dağıldılar. Akşam kismetlerini beklemeye başladılar. Çünkü eve gelen hengün mutlaka bir yeni kitap getirirdi. Hele yayınevi, dağıtma, matbaada çalışanlar gelirse artık keyf-

kitirdi.

Onlar böyle beklerken, yeni matbaadan çıkmış olan Devlet ve İhtilal adlı kitabın kurumamış mürekkepleri mis gibi kokuyordu. İçleri kıyılarak kitabın olduğu tahtanın altına kadar geldiler. Kırbyık dayıbaşı yaşlı farenin öncülüğünde beklemeye başladılar.

Evdekiler yemeklerini acele atıştırıp, top luca bir geceye gittiler. Kitap yalnız kaldı. Dayıbaşıma gün doğmuştu. Önde militanları, arkadan sempatizanları kitabı çevirdi. Bir nara attı. Ökçesi üzerinde bir dikildi, bir silkindi, bir yekindi, bir yutkundu.

Sayfaların arasında geliş güzel sivri burunu bir gezdirdi.

Kırkinci sayfaya kadar dişe dokunur bir şey bulamadı.

Birden gözleri parladı, etrafındakilere açık vermemek için kendini toparladı. Altı çizilmiş, bol mürekkep emmiş, majisküllenmiş bölümü iştahla yemeye başladı, operatörün dizdiği hızla bitiriyordu. Harf, harf yiyordu.

«...Sınıf mücadelesi öğretisi Marks tarafından değil, Marks'dan önce burjuvazi tarafından ortaya konmuştur. Ve genel olarak burjuvazi için kabul edilebilir bir öğretilir. Yalnızca sınıf mücadelesini kabul eden biri, bunu kabul ettiği için bir Marksist değildir...»

Noktayı bitirince bir yutkundu. İştahı kabarmıştı bir kere. Hırsıyla yeniden saldırdı.

«...Aslında sınıf mücadelesinin kabulünü, proleterya diktatörlüğünün kabulüne kadar genişleten kişi bir Marksisttir ancak. Marksisti alelade küçük (ve büyük) burjuvadan temelde ayırt eden şey, işte budur. Marksizmin gerçekten anlaşılıp kabul edildiğini bu mihenk taşıyla ölçmek gerekir.»

Bir nefes aldı, içi yandı su içmek gereğini duydu. Suyu içip yine koyuldu. Bu farelerin sayesinde bütün kitapların özü yendi. Hurda

yiğini haline geldiler, kabaca kağıt parçaları oldular.

* * *

Bir süre sonra evdekiler arasına kurt düştü, birlik, dirlik, düzenlik bozulttu. Bu kitaplar okundukça ortaya çarpıklıklar çıkıyordu. Önce-leri doğru dürüst şeyler söyleyenlerin de bu kitapları okuduktan sonra kafaları karışıyordu. Açık açığına daha da bulanıyordu. Sonuçta kimse kimseyle anlaşılamaz oldu. Beş kişi beş ayrı fraksiyon haline geldi. Bu kör duman içinde, dövüşler devam ediyor, kavgalar veriliyordu.

Kavgaların boyutu evdekileri aştı. Mahalleyle taştı. İhbarcıların kulağına ulaştı.

Bir gece ansızın bu ev basıldı. Kitaplar yıllardır durduğu raflardan ortaya atıldı. Bir türlü anlayamadılar ne oluyor. Kitap, kitabın önemi diyecek oldular dinleyen kim?.. Kitaplarını verdikleri gibi kucaklarına, doğru karakola.

Karakollar daha önce gelenlerle doluydu. Askeri merkezleri dolaşmaya başladılar, niha-yet bir at ahırında yer bulabildiler.

Bir hafta sonra savcılar, harıl harıl ifade almaya başladı. Herkes mâlûm suçtan tutuklanıyordu.

— Bir berber bir berbere demiş ki.

— Bir sınıf bir sınıfa demiş ki, gel sana bir tahakküm kurayım. Ya, öyle mi...? Doğru işkence odalarına, cezaevlerine.

Sıra bizimkilere geldi. Savcı kimlik tesbiti yaptı. Suç unsurlarını yazdıracaktı. Açtığı kitabın proletarya diktatörlüğü bölümünü sesle okuyup yazdırmak istedi. Yoktu. Önce şaşırdı. Bulamadıkça öfkəsi yatıştı. En son dayanamadı.

— Afedersiniz bir yanlışlık olmuş.

En sessiz, en çelimsizleri savcının neyi bulamadığını merak etti. Önünde duran suç-

lunun kitabına baktı. Kendilerinininkine baktı. Savcıyı mutlu eden bölümleri fareler yemişti.

Kitaplarını bir yığın kağıt parçası gibi kollarının altına verdiler. Ve evlerine yolladılar. İçlerinde en öfkeli, farelere karşı en amansız mücadele veren farelere karşı bir borçluluk duydu yüreğindel...

En sessiz en çelimsiz

— Vay anasın!.. Diye geçirdi içinden.

En öfkelinin gözünde fareler kahramanlaşmıştı, büyümüştü.

En çelimsizin gözünde de mücadele yeni kızışmıştı.

Bu arada kırbyık dayıbaşı yaşlı fare kahraman gibi ökçesi üstünde ağır ağır yürüyerek, en öfkeliye yaklaşıyor, onun gizliden verdiği peynirleri yutuyutuveriyordu. Adamın yanında dolaşırken adeta şöyle diyordu:

— Ne oluyor kuzum buna. Biz olmasak haliniz dumandı. Yasak yerlerini biz çıkardık, yoksa o kitap ne basılabilirdi ne de okunabilirdi. Bu ülkede savcılar var.

En öfkeli «Bunu nasıl bildiniz?» dedi.

— Onu bilmeyecek ne var, sayfaların altını biz çizdik. Her yeri aynı derecede önemli olmayacağına göre, boş vakit geçiremezdik. Siyah siyah yerleri, önemli kısımları yedik.

En sessizi çok öfkeli üstüne yürüdü.

— Bu yaptığınız bir tahrifattır.

Kırbyık dayıbaşı yaşlı fare gülüverdi.

— Size öyle geliyor, o'bir taktiktir.

Evdekiler anladılar ki o, amansız kavgaların, bölünmelerin, tutuklanmaların, bırakılmaların nedeni revizyonist fare imiş. Bunu anladıktan sonra en öfkeli en çelimsiz kadar aralarında revizyonist fareye karşı çelik bir birlik oluşturdular. Amansız ve tavizsiz mücadeleye giriştiler. Revizyonist farenin yaşayamayacağı yepyeni bir ev yapmak için, eskiyi yık-maya temelden giriştiler.

Hollanda'lı çocukların Yılmaz Güney'e gönderdikleri tebrik kartları

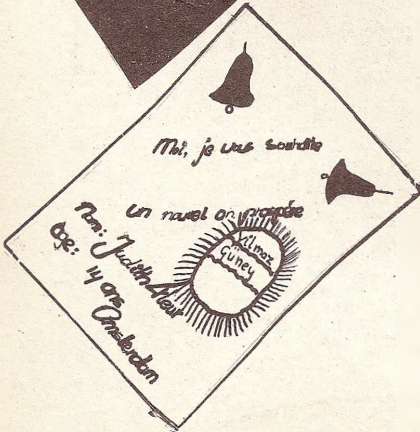
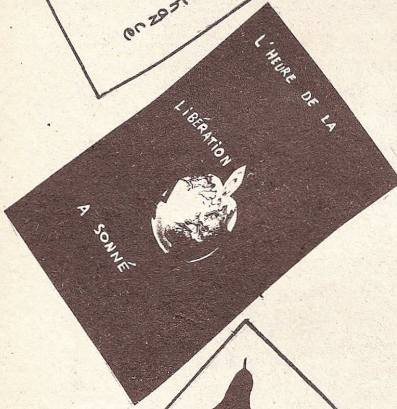
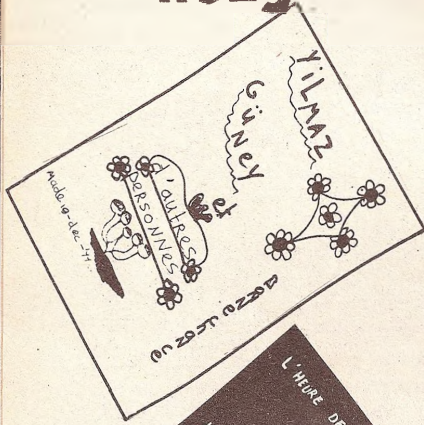
YILMAZ Güney
kapalı Cezaevi

KAYSERİ

TURKEY

«Özgürlük Saati Geldi Çattı...»

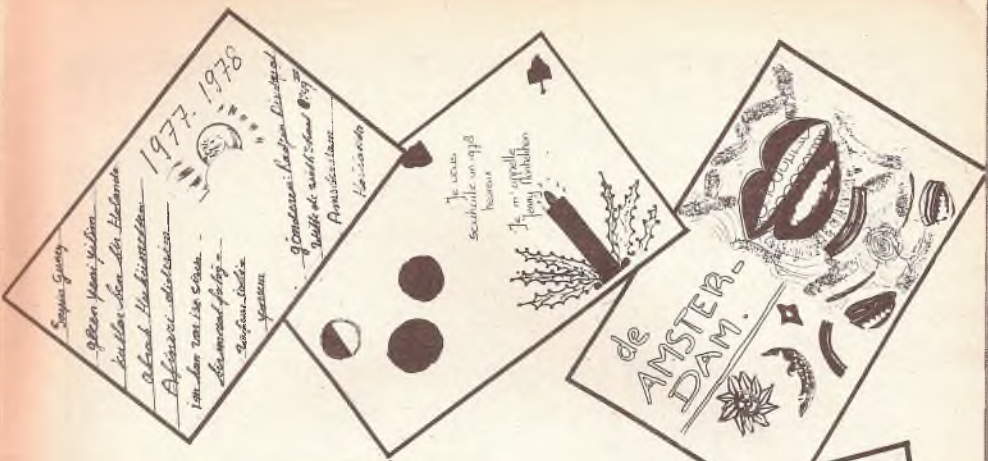

Yılmaz Güney'e gelen yeni yıl tebrikleri arasında, çok anlamlı olanlarından bir kısmını okurlarımıza duyurmaktan kendimizi alamadık. Kayseri cezaevine yollanan tebrik kartları Hollanda'nın Amsterdam kentinden geliyordu. Ardarda tam altmışbir tebrik kartı. Hepsi de gönderenlerin bizzat kendi elleri ile özenerek yaptıkları kartlar. Jacob von Lennepsschool adlı Hollanda okulunun küçük öğrencileri Yılmaz Güney'in yeni yılını kutluyor, onun bir an önce özgürlüğüne kavuşması isteklerini yansıtıyorlardı.

Sarı, yeşil, kırmızı, gri, mav kartonlar kimi normal bir zarf büyüklüğünde kesilmiş, bazıları ikiye katlanmış. Oniki onüç, onbeş yaşlarındaki çocukların el yazıları. O yaşlarda kendilerini özendiren resimleri kesip yapıştıranlar, kalem boyalarla resim, karikatür yapanlar, çiçek, çan, mum biçiminde karton parçaları keserek yapıştıranlar vb.

Lilian Romeijn (13), Marcel Boers (12), Treu Bartelink (13), Radjen Suaram (15), Mila Matamataw (15), Marcel Van

Riexbergen (15), Biendoe Chotkan (13), Ellen Schutte (14), Marga Honing (13), Hans Eisinga (13), Brenda (14), Mandy Hemminga (13), Rudie dem Turk (14), Mary Onderstal (14), Theo Kroon (12), Hetti Kruithof (15), Lenny Tuten (14), Carlos Madeiros, Jenny Nanhekan, Friedie Ruiken (13), Fred Eijssens (14), Sjeesee Mahes (13), Marga Willenis (12) Sila Sitaran, Radjin Dindoja, Monique Linden (12), Petro Failé (13), Heidi Johansen (14), Ron de Groot, Lina Scaduto (14), Brendo Teunissen, Sita Bhagwat (15), Peter Wagner (12), Moylen Chen (14), Ton Schaap, Roselien Abdoel, Rene Sluyter (15), Vlads Lensky (15), Sharla Kisoentewari (13), Michelino Muntoni (14), Jolanda Hulshof (13), Shammy Kisoentewari (12), Abdoel Khamlieni (15), Rietish Soebelhan (14), Rudy Van Zuylen (12), Edwin Tempelaars (13), Ramon Fa-Si-Den (12), Sharido Bakridi, Hetty Scheeve (13), Nicole Ovarweg (14), Harry Kalpoe (13), John Schoonhoven (13), Sandra V.D. Horst (13), Judith Heur (14), Mario Van Den Tweel (12), M. Grif-

fiyen ve adlarını yazdıkları kartlara yazmayı unutan diğerleri...

Bazıları alt alta beş altı dileme, biri kendi fotoğrafını yapıştırmış, iç tarafa bir sinema göstericisini temsil eden bir resim çizmiş, kimisi tatil ve güneş özlēmlerini ifade etmiş, Richard G. kısaca «yakında özgürlüğünüze kavuşursunuz umudunu taşıyorum» diyor. Heidi Johansen ise Yılmaz Güney ve diğer insanlara iyi şanslar dilemiş, küçük Radjin ise Türkçe yazmış imlasını değiştirmeden şöyle; «Sayın Güney Gecen yeni yılın kutlar. Ben bir Hollanda olarak Hükümetten Afinizi dilerim. İmkân var ise sizin bir imzal fotoğrafını istiyorum»

Adını bile koymayı unutan bir diğer kart sahibi küçük, sadece «cesaret» dilemiş. İki cezaevi karikatürü çizen bir çocuk «yeni yılda özgürlüğünüze kavuşacağınızı umuyoruz» demekle yetinmiş. Carlos Medeiros, Umman'ın Dofar bölgesinde gerilla savaşı veren kuruluşçuları konu alan bir filmi adını «Özgürlük saati geldi çattı» yazmış

yılbaşı tebrikine.

Yılmaz Güney'e özgürlük çağrılarının, Türkiye'nin sınırlarını aşır Avrupa'nın en batısındaki küçük bir ülkenin ortaokul çağındaki çocuklarına kadar yansımalarının uluslararası kardeşlik ve dayanışma açısından sınırsız anlamı olsa gerek.

Y. GÜNEY'İN HOLLANDA'LI ÇOCUKLARA CEVABI

1 Ocak 1978

Kayseri Cezaevi

Jacob van Lennepsschool'un sevgili çocukları, İyi ve güzel duygular saçan küçük arkadaşlarım, Yeni yılını kutlayan kartlarınızı aldım. Herbiri birbirinden güzeldi, içtendi.. sizlere teşekkür ederim; yüreğimi coşkun sevinçlerle doldurdunuz.

Sizleri, Hollanda halkının bize uzanan sıcak eli kabul ediyorum.

Selam size Hollanda'nın temiz yürekli güzel çocukları! Barış, kardeşlik ve dayanışma ifade eden o canlı, içten kartlarınızı dünyanın dört bucağındaki ceza evlerine, oralarda ezilen devrimci tutuklu ve mahkumlara da ulaştırınız. Onlar yalnızca kendi ülkelerinin çocukları için değil, aynı zamanda dünyanın bütün çocukları mutlu bir dünyada yaşasınlar diye oradadırlar.

Jacob van Lennepsschool'un sevgili çocukları, kartlarınızda çizdiğiniz binbir renkli mutlu dünyada, dünyanın bütün çocuklarıyla birlikte barış ve kardeşlik içinde yaşamamızı diliyorum.

Türkiye'nin bütün çocukları kardeşlerinizdir. Gözlerinizden öperim..

Yılmaz Güney

YILMAZ' DAN MEKTUP VAR

9 Ocak 1978
Kayseri Cezaevi

Yiğit, fedakâr ve kararlı Filistin Halkına!..

1936 yılından bu yana, emperyalizme, siyonizme ve gerici Arap yönetimlerinin çeşitli hile, tertip ve komplolarına karşı sürdürdüğü-nüz şerefli Ulusal Kurtuluş ve işgal altındaki anavatan topraklarına dönüş mücadelenizin er geç zafere ulaşacağına inancımız tamdır.

Yiğit Filistin halkı, FKÖ önderliğinde, kendi ulusal toprakları üzerinde ırk, din ve inanç ayırımı yapmayan, Hristiyanların, Yahudilerin ve Müslümanların, adalet, eşitlik ve kardeşlik temeli üzerinde birlikte yaşayacağı, başkenti Kudüs olan Bağımsız Demokratik Filistin Devletini mutlaka kuracak, bu kutsal amaçlarını engellemek, çarpıtmak, zaafa uğratmak isteyen her türlü girişimi, nereden gelirse gelsin yenilgiye uğratacaktır.

Filistin devriminin, Emperyalizm - Siyonizm - Gerici Arap yönetimlerinin ortak bir ifadesi olan Carter - Begin - Sedat planlarını da boşa çıkartacağından hiç kuşumuz yoktur.

Filistin Davası, sadece ezilen kardeş Filistin halkının davası değildir; bütün dünyanın ezilen halklarının vazgeçilmez davası, Dünya Proleter - Sosyalist devriminin ayrılmaz bir parçasıdır.

Arap halklarının cesaret, kararlılık ve inancının ifadesi olan Filistin Devriminin kararlı destekçisi ve savunucusuyuz. Daima Filistin halkıyla omuz omuza olacağız.

Dökülen kanlar, çekilen acılar boşa değildir. Zafer Filistin halkının ve ezilen Dünya halklarının olacaktır.

Filistin tüfeği yenilmez!..

Filistin halkı yenilmez!..

Selâm size Filistin Devriminin yılmaz savaşçıları, selâm size, bin selâm!..

Yılmaz Özakur

SEVGİLİ ARKADAŞLARIM

Yeni yılda sizleri selamlarım.

Ocağın ilk haftasında arkadaşlarımız bir Kültür-Sanat dergisi çıkartıyorlar. Adı "Güney." Şimdilik aylık. Halkın ilgisi "Güney" i yaşatma, geliştirme doğrultusunda kendini belli ederse, dergi bunu başarabilirse, bir süre sonra haftalığa dönüşecektir.

Bu dergi bizim; bu dergi yaşamalı, geniş kitlelere ulaşmalı. Bu konuda hepinize görevler düşüyor.

Görev başma!.

"Güney" i en geniş kitlelere okutalım.

"Güney" i gücümüz oranında,
maddi ve manevi olarak destekleyelim.

Düşüncelerimizi, isteklerimizi, eleştirilerimizi "Güney" e yazalım...

Öğrenmek istediklerimizi soralım.

"Güney" e sahip çıkalım, omuz verelim ona.

Derginin yıllık abone bedeli yüzseksen liradır. Abone olalım,
abone bulalım, duymayanlara duyuralım.

Sizlere güveniyorum; "Güney" yaşıyacaktır.

Sevgiyle gözlerinizden öperim.

Mehmet Güney